

ÜLIKOOL SAADAB KOGENUD KOOLI

KÕRGHARIDUSE
RAHASTAMINE POLE
JÄTKUSUUTLIK

EESTI VANIM
TUDENGITEATER
PEAB SÜNNIPÄEVA

OKTOOBRI VALITAKSE
VALDKONDADELE
UUED DEKAANID

Käes on valimiste kuu

Oktoober möödub suure osa ülikooli-rahva jaoks valimiste tähe all. Uue aasta tulek märgib nelja aasta möödumist ülikooli suure struktuurireformi jõustumisest ning see tähendab omakorda, et peagi saab läbi ka nelja valdkonna seniste dekaanide ametiaeg.

Ajakirja ilmumise ajaks on selge, kes uueks perioodiks dekaani ametisse kandideerivad. Kuni 7. oktoobrini saab kõigile kandidaatidele siseveebi kaudu küsimusi esitada. Kuu keskel avalikustatakse valik nende vastustest ja peetakse ka valdkondlikud valimisdebatid, kus saab veel küsimusi arutada.

Ülikooliga ühte sammu käiv ajakirigi on oktoobris samal lainel. Küsisime valdkondade praegustelt juhtidelt nii struktuurireformiga kaasnenud rõõmude ja murede kui ka valdkondlikult tähtsate teemade kohta.

Peeter Burgil, Raul Eametsal, Margus Lemberil ja Margit Sutropil on hea ülevaade sellest, millised muutused on viimase nelja aasta jooksul ülikoolis toimunud, kuidas on sujunud varasemate teaduskondade ja instituutide koostöö uues struktuuris ning milliste suurte teemadega tuleb tegeleda ka kaugemas tulevikus.

FOTO: LAURIMILPISOO

MERILYN MERISALU
UT peatoimetaja

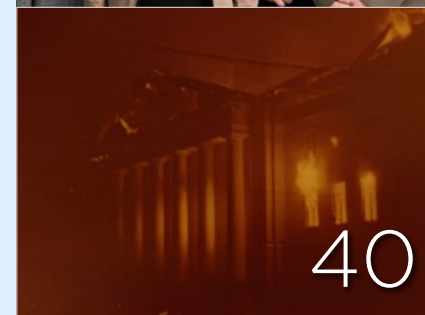
Reformi mõju on nende meelest olnud pigem positiivne. Kuigi ülikooli otsustuskogude ümberkorraldamine tõi kaasa selle, et otsuste tegemise juures saab olla vähem inimesi kui varem, on valdkondade dekaanid nüüd rektoraadi liikmed ja neil on prorektoritega võrdväärne sõnaõigus. See on juhtimise tervikuna muutnud sujuvamaks ning aidanud kaasa heade ja toimivate lahenduste kiiremale levikule terves ülikoolis.

Endiste teaduskondade, instituutide ja kolledžite liitumine valdkondadeks on üldjoontes toonud häid tulemusi. Neli aastat tagasi välja öeldud tihe-

dama koostöö soov on täide läinud. Näiteid uutest ühisõppekavadest jagub nii valdkondade sees kui ka koostöös teiste üksustega.

Muidugi on uus ülesehitus toonud ka katsu-
musi, millest tuleb ühiselt võitu saada. Inimsuhete
klaarimine, kestliku rahastuse tagamine ja piisava
vastuvõtu saavutamine on vaid mõned teemad,
mis olid päevakajalised nii neli aastat tagasi kui
tõenäoliselt on ka nelja aasta pärast. See, kes ja
kuidas nendega järgmistel aastatel tegelevad,
selgub juba oktoobri lõpuks.

Huvitavat ja kasulikku lugemist jätkub kindlasti
nii kandidaatidele kui ka kõigile teistele. UT

12 KOLUMN
Välispraktika
avardab maailmapilti

14 PERSOON
Mare Isakar on kui
elav juturamat

18 AKTUAALNE
Ülikool saadab
kogenud kooli

20 AKTUAALNE
Praegune kõrg-
hariduse rahastamine ei ole
kestlik

23 AKTUAALNE
Eesti vanim tudengi-
teater tähistab 20. sünnipäeva

26 AKTUAALNE
Valdkondade uued
juhivad peavad jätkama suuresti
seniste teemadega

30 ETTEVÕTLUS
TÜ toel minnakse
teraapiavoodiga maailma
vallutama

34 TUDENGID
Erasmuse vahetus-
üliõpilase muljed Eestis
veedetud semestrist

36 TEADUS
Õpetaja käitumine
võib parandada õpilase
elu ja tervist

40 AJALUGU
1965. aasta
peahoone põleng andis
hoogu kuulujuttudele ülikooli
pealinna viimise

42 ESSEE
Kuidas muuta
lõputööde juhendamise
tõhusamaks?

44 Doktoritööd,
stipendiumid,
teated, tunnustusavaldused ja
juubeliõnnitlused

51 KEELNURK
Miljon+ tööühm
avab termini õppekorraldaja
tausta

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 1. novembril 2019.

UT UNIVERSITAS
TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. • Kontakt:
Ülikooli 18-102, 50090 Tartu; 737 5686, 5802 8827; ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee.
Leia meid sotsiaalmeediast aadressil www.facebook.com/universitastartuensis.

Vastutav väljaandja Kristina Kurm, **peatoimetaja** Merilyn Merisalu,

toimetajad Sandra Saar ja Mari Eesmaa, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetajad** Külli Pärtel, Merily Šmidt ja Helika Mäekivi, **kaanefoto** Pixabay.com, **küljendaja** Margus Evert, **trükk** Ecoprint. Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetusele on õigus kasutada ainult eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensis. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. **Kolleegium:** Maaja Vadi (esimees), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päär, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul ja Egert Puhm.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

Eesti puudel kasvavad suursamblikud
Epiphytic macrolichens of Estonia
Эпифитные макролишайники Эстонии

Eesti kividel kasvavad suursamblikud
Epilithic macrolichens of Estonia
Эпилитные макролишайники Эстонии

Eesti maapinna suursamblikud
Epigeic macrolichens of Estonia
Эпигейные макролишайники Эстонии

Tiina Randlane, Andres Saag,
Ljudmilla Martin, Polina Degtjarenko, Ede Oja

EESTI MAAPINNA SUURSAMBLIKUD

ISBN 978-9949-03-078-1, 319 lk. Hind kirjastuse e-poes 16 €

Samblike väliskuju varieerub märkamatu kirmest või koorikust silmatorkavate tuttude, tuustide ja põõsakesteni; nende värvus vaheldub mustast valgeni, hallist pruunini, kollasest punaseni; nad võivad kasvada kivirahnul või klibul, krobelsel puutüvel või kõduneval kännul.

„Eesti maapinna suursamblikud” on viimane köide eesti lihhenoloogide koostatud kolmekeelsetest (eesti, inglise, vene) kogumikest, mis tutvustavad Eesti suursamblikke. Varem on ilmunud „Eesti puudel kasvavad suursamblikud” (2011) ning „Eesti kividel kasvavad suursamblikud” (2015). Raamatud on varustatud pildiliste määramistabelite ja oskussõnastikega ning ka liikide tutvustustele on lisatud ohtralt illustratsioone. Kolmes köites kokku tutvustatakse 340 Eestis kasvavat suursamblikku.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

FOTO: KARL OLIVER TOMSON

MEDITSIINIÕPPEKAVAD PAKUVAD ÜLIÕPILASTELE PALJU PRAKTIKAT.

Saja aasta jagu personaalset meditsiini

10. ja 11. oktoobril tähistatakse Tartu Ülikoolis arstiteaduskonna aastapäeva. Kahel päeval Biomeedikumis toimuvatel konverentsidel tutvustatakse ligi saja teadusuuringu tulemusi ja eri valdkondade asjatundjad peavad ettekandeid personaalmeditsiini arengust.

10. oktoobri teaduskonverentsil tutvustavad meditsiiniteaduste valdkonna teadurid, õppejõud, doktorandid ja üliõpilased viimase aasta teadusuuringute tulemusi.

Näiteks saab rohkem teada emakakaelavähi sõeluuringus osalemist mõjutavatest teguritest, meeste viljatuse geneetilistest põhjustest ja seosest muude terviseriskidega ning kooliõdede kogemustest ülekaalulisuse ennetamisega. Lisaks tutvustatakse vaatmike, millele pääsevad parooliga kaitstud keskkonnas ligi ainult konverentsile registreerunud.

11. oktoobri teemakonverentsil «100 aastat personaalset

meditsiini» esinevad teiste seas Eesti geenivaramu asedirektor, epi- ja farmakogenoomika juhtivteadur Lili Milani, kliinilise geneetika keskuse juhataja, kliinilise geneetika professor Katrin Õunap, onkoloogia dotsent Peeter Padrik ning reumatoloogia vanemteadur Riina Kallikorm.

Teemakonverentsile järgneb meditsiiniteaduste valdkonna dekaani Margus Lemberi vastuvõtt ja pidulik õhtusöök, kus tunnustatakse teaduskonverentsi parimaid ning antakse üle Tartu Ülikooli arstiteaduskonna medalid. Samuti antakse üle stipendiumid ja suvel ülikooli lõpetanud arst-residendid saavad kätte lõputunnistused.

Üritus on pühendatud rahvusülikooli 100. aastapäevale. Koos eestikeelse ülikooli 100. sünnipäevaga tähistatakse ka sajandipikkust eestikeelse meditsiinihariduse andmist. Kavaga tutvuda ja registreeruda saab meditsiiniteaduste valdkonna kodulehel. ●

Valimised

2019. aastaga lõppeb valdkonna dekaanide ametiaeg ja oktoobris valitakse järgmiseks neljaks aastaks uued ülikooli tippjuhid.

Praeguseks on selgunud kõigi valdkondade dekaanikandidaadid ja 7. oktoobri on võimalik neile siseveebi kaudu küsimusi esitada.

16. oktoobril avaldatakse valik kandidaatide vastustest siseveebis ja kuu keskel peetakse ka valdkondlikud valimisdebatid.

Valdkondade dekaanide valimised toimuvad esimest korda elektroonselt. Uue juhi väljaselgitamiseks korraldatakse vajaduse korral kuni kolm hääletusvooru. Esimene hääletusvoor kestab 22. oktoobril kella 00–18. Juhul kui esimeses voorus uut dekaani ei selgu, toimub teine hääletusvoor 23. oktoobril ja vajaduse korral kolmas voor 24. oktoobril.

Dekaane valivad valdkondade valimiskogud, mis koosnevad valdkonna akadeemilistest töötajatest, kelle töökoormus õppejõu või teadustöötajana on vähemalt 20 tundi nädalas, ning valdkonna nõukogusse ja valdkonna instituutide ja kolledžite nõukogudesse kuuluvatest üliõpilaste esindajatest.

Uued dekaanid asuvad ametisse 1. jaanuaril 2020. ●

Andres Kuusiku jäljed valati pronksi

Septembris lisati Tasku keskuse juures olevale Tartu Teerajajate alleele TÜ majandus-teaduskonna turunduse õppetooli juhataja ning Startup Day idee autori ja algataja Andres Kuusiku jalajäljed.

Kuusiku sõnul tekitas tunnustuse saamine temas vastakaid tundeid. «Ühest küljest on suur au olla igaveseks jäädvustatud nii soliidse seltskonnas, teisest küljest on tunne, et Tartus on väga palju tublisid inimesi, kes vääriksid seda rohkem kui mina,» mõtiskles ta.

Kuusik tõdes siiski, et tema algatatud Startup Day on Tartut tublisti mõjutanud. Tänu sellele teavad inimesed ka väljaspool Tartut, et siin toimub palju. Kuusiku kinnitusel on tal väga hea meel, et seda on märgatud.

ANDRES KUUSIKU JALAJÄLJED JÕUDSID TARTU TEERAJAJATE ALLEELE TÄNU RAHVAHÄÄLETUSE VÕIDULE.

2016. aastal alguse saanud Startup Day algne eesmärk oli tuua kokku mitmesugused Tartus toimuvad ettevõtlus-üritused. Alustades ei osanud keegi arvata, et sellest kujuneb

rahvusvaheline sündmus ja Baltimaade suurim ärifestival. «Startup Day teeb eriliseks see, et seda korraldavad noored ja kogukond ise. Nad teevad seda suure õhina ja rõõmuga

FOTO: MERILYN MERISALU

Õigusteadlased peavad juubelit

Oktoobri alguses korraldab tänava 100-aastaseks saanud eestikeelne õigusteaduskond vilistlaskonverentsi ja karjäärimesi, mis toob kokku suure hulga praegusi ja tulevase õigusteaduse tippe.

«Õigusteaduse õpingud on midagi sellist, mis iial ei unune – ka siis, kui ülikooliaeg jääb mitme või mitmekümne aasta taha. Vilistlaspäevad on hea võimalus taas kohtuda endiste õpingukaaslastega, meenutada oma tudengiaastaid ja veeta mõnusalt aega,» ütles õigusteaduskonna direktor Gaabriel Tavits.

3. oktoobri vilistlaskonverentsi 12 erialasessioonis sai sõna enam kui 50 esinejat. Muu hulgas räägiti rahvusvahelisest õigusest,

teaduslikust psühholoogiast ja praktilisest õigusest, vähemus-õigustest, õiguse ja tehnoloogia ühisest tulevikust, alaealistest õigussüsteemis ning paljudest teistest aktuaalsetest teemadest. Samuti toimus vilistlaspidu korp! Ugala konvendihoones.

4. oktoober on pühendatud õigusharidusele ja juristi-karjäärile. Dorpati konverentsikeskuses toimuv karjäärimes toob kokku õigusteaduskonna koostööpartnerid ja üliõpilased.

Lisaks messile saab kell 14 kaasa teha (õigus)ajaloolise jalutuskäigu Karlovas Toomas Linnamägi juhtimisel ning esitletakse nelja uut õiguslast trükist. Rohkem teavet leiab veebilehelt oigus100.ut.ee.

Infoturberiskide haldamine süsteemimudelite abil

INAUGURATSIOON

TÜ infoturbe professor Raimundas Matulevičius 8. oktoobril kell 16.15 ülikooli peahoone aulas

Infosüsteemidel on meie igapäevaelus tähtis osa. Neid kasutatakse andmete ja teabe, näiteks dokumentide,

finants- ja haridusandmete jms haldamiseks, edastamiseks ning toetamiseks.

Andmeid ja infot ohustavad aga arvukad turvariskid, mistõttu tuleb andmete privaatsust, konfidentsiaalsust ja terviklust kaitsta ning tagada, et neile pääseksid kindlal otstarbel ligi üksnes ettenähtud sihtrühmad.

RAIMUNDAS MATULEVIČIUS

FOTO: ANDRES TENNUS

Infosüsteemide ja tarkvara turvamine pole mitte võimalus, vaid mõõdapääsmatu vajadus.

Infoturberiskide ohjamine on süstemaatiline protsess, mille käigus määratakse kindlaks kaitset vajav süsteem ja ettevõtete vara ning selgitatakse välja ja dokumenteeritakse turvariskid, täpsustatakse neid ning võetakse kasutusele nende maandamiseks vajalikud vastumeetmed.

Professor Raimundas Matulevičius käsitleb loengus turvariskide haldamise põhimõtteid ning toob näiteid erisuguste rakendustega seotud

turvariskidest ja ohtudest. Samuti arutab ta, kuidas saaks modelleerimise abil välja selgitada turvariskide mõju ja põhjendada turvameetmete kasutamist.

Raimundas Matulevičius on TÜ loodus- ja täppiseaduste valdkonna arvutiteaduse instituudi infoturbe professor. Oma teadustöös keskendub ta infoturbele ja info privaatsuse tagamisele, turvariskide ohjamisele ja mudelipõhisele turbele.

Ta on saanud Leedu Vytautas Magnuse Ülikoolist 1998. aastal arvutiteaduse bakalaureusekraadi ja 2000. aastal magistrakraadi

ning Norra Teadus- ja Tehnika-ülikoolist 2005. aastal arvuti- ja infoteaduse doktorikraadi.

Aastatel 2005–2009 oli ta Belgias Namuri Ülikoolis järel doktorantuuris ja aastatel 2010–2018 töötas Tartu Ülikoolis dotsendina. Ta on avaldanud üle 80 artikli kõrgetasemelistes ajakirjades, esitanud ettekandeid konverentsidel ja seminaridel.

Matulevičius on osalenud mainekate rahvusvaheliste konverentside korraldamises. Ta on raamatu «Fundamentals of Secure System Modelling» (Springeri kirjastus 2017) autor.

ARENGUBIOLOGIA PROFESSOR OSAMU SHIMMI PEAB INAUGURATSIOONILUENGU 17. OKTOOBRIK.

Raku dünaamika ja signaaliülekanne koe arengus

INAUGURATSIOON

TÜ arengubioloogia professor Osamu Shimmi 17. oktoobril kell 16.15 ülikooli peahoone aulas

Looma arenemisel embrüost täiskasvanud isendiks toimuvad kudede struktuuris dünaamilised muutused. Varasemad kudede morfogeneesi molekulaarsete mehhanismide uuringud on näidanud, et seda vahendab piiratud hulk konserveerunud signaalvalke.

Kuigi arusaam kudede morfogeneesist üha paraneb, napib endiselt teadmisi sellest, kuidas mõjutab dünaamiline kostruktuur signaaliülekanne. Samal ajal viitab tüvirakkude võime areneda hulkrakseteks kostruktuurideks rakkudevahelise lokaalse interaktsiooni tähtsusele kudede kujunemisel.

See viib hüpoteesini, et kudede arengus määravad rakkude suuruse, kuju ja tüübid just rakusised signaalid.

Professor Osamu Shimmi tutvustab oma inauguratsiooniloengul «Raku dünaamika ja signaaliülekanne koe arengus äädikakärbse *Drosophila melanogaster* näitel» meetodeid, mille abil sellele küsimusele läheneda.

Ta räägib hiljutistest avastustest rakustruktuuri dünaamiliste muutuste mõju kohta koeehitusele 3D-keskkonnas. Samuti käsitleb ta seda, missuguseid uusi teadmisi on *Drosophila melanogaster*'i uurimine andnud nii inimese arengu kui ka haiguste kohta.

Osamu Shimmi on TÜ loodus- ja täppiseaduste valdkonna molekulaar- ja rakubioloogia instituudi arengubioloogia professor. Ta on kaitsnud doktori-

kraadi biokeemia alal Jaapanis Tsukuba Ülikoolis ja töötanud järel doktorantuuris USA-s Howard Hughesi Meditsiini-instituudis, Minnesota Ülikoolis.

2005. aastast on ta juhtinud Helsingi Ülikooli biotehnoloogia instituudi arengubioloogia töörühma ning alates 2014. aastast on olnud Soome Akadeemia eksperimentaalse ja arvutusliku arengubioloogia tippkeskuse liige.

Oma teadustöös keskendub ta äädikakärbse *Drosophila melanogaster* kudede morfogeneesile ja signaaliülekannde. Osamu Shimmi on uurinud äädikakärbse embrüotel molekulaarseid mehhanisme, mis on aluseks morfogeeni BMP gradiendi kujunemisele (Cell 2005), ning samuti kudede kuju ja dünaamilist signaaliülekanne ühendavaid mehhanisme (PNAS 2019). ●

TÜ sada nägu jõuavad kaante vahele

18. oktoobril esitletakse TÜ muuseumis raamatut «Tartu Ülikooli sada nägu». Kogumik põhineb muuseumi fotonäitusel «Pane vaim valmis! Tartu Ülikooli sada nägu».

Näituse tarbeks jäädvustas portreefotograaf Birgit Püve sadat väljapaistvat ülikooli teadlast ja õppejõudu koos mõne nende teadustööd iseloomustava esemega. Raamatus räägivad pildile püütud inimesed esemevaliku kõrval aga ka sellest, mida tähendab neile rahvusülikool ning miks on just nende eriala Eesti jaoks tähtis.

Raamatu idee autor on Mariann Raisma, väljaandja Tartu Ülikooli muuseum. ●

FOTO: BIRGIT PÜVE

Mälestuspäeval avati kahe rektori mälestuskivid

Septembri lõpus peetud traditsioonilisel TÜ mälestuspäeval avati Peeter Tulviste ja Volli Kalmu haudadel mälestuskivid. Akadeemilise sekretäri Andres Soosaare sõnul on tähelepanuväärne, et hauamonumendid avatakse just nüüd, rahvusülikooli suure juubeli künnisel.

«Hiljuti lahkunud rektorid Peeter Tulviste ja Volli Kalmu kujundasid mõlemad nii rahvusülikooli olevikku kui ka tulevikku,» ütles Soosaar.

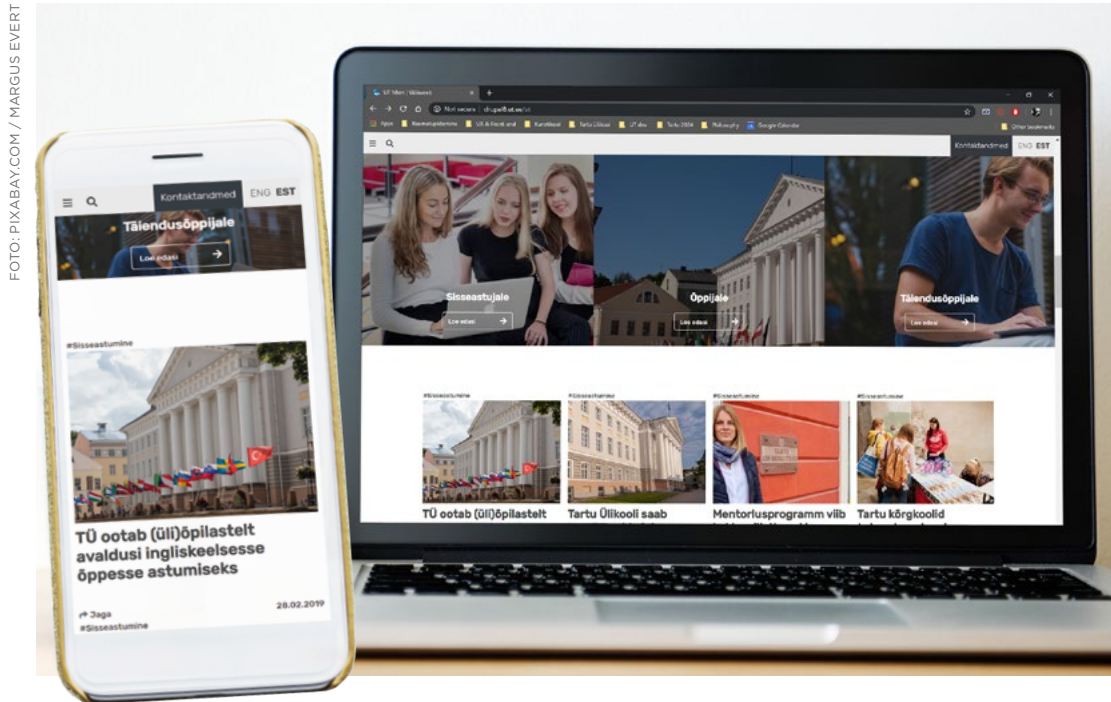
Linnapea Urmas Klaas tões, et Peeter Tulviste ja Volli Kalmu jälg on Tartu linna ja akadeemilise maastiku kujundamisel suur.

«Nende mõlema mõju meie praegustele tegemistele ja mõtteruumile tajume siiani ning ma olen uhke, et nende kahe tartlase mälestus on nüüd lugupidavalt jäädvustatud,» lisas Klaas.

Peeter Tulviste hauamonument koosneb kahest nurgeti seisvast kivist, mille vahele moodustub väljalõigetest rist.

Volli Kalmu monumendil on kujutatud kuut süvendit, mis sümboliseerivad ülikooli peahoone sammastikku. Neli süvendit on täidetud erinevate kivimitega, kaks tühjaks jäetud sambasüvendit tähistavad endise geoloogi ja rektori katkenud elu ja tööd.

Tulviste hauamonumendi kavandas Tiiu Kirsipuu ning teostas ja paigaldas Kivilind OÜ, Kalmu hauamonumendi kavandaja on Ekke Väli, teostaja ja paigaldaja OÜ Renott Kivi. ●

Ülikooli veebisait saab uue näo

Turundus- ja kommunikatsiooniosakonna ning infotehnoloogia osakonna eestvedamisel tehakse järgmise pooleteise aasta jooksul ülikooli välisveeb atraktiivsemaks ja kasutajate jaoks märksa lihtsamaks.

Praegune veebisait ei paku ülikooli üksustele piisavalt võimalusi, mistõttu on uute lehtede loomisel mõnikord üle mindud välistele lahendustele. Selle tagajärjel on TÜ veebi välisilme muutunud ebaühtlaseks. Peale kõige muu on praegune veebisait ülimahukas.

Veebi peatoimetaja Reimo Rehkli tõdes, et ülikooli veebisaidil on praeguse seisuga enam kui miljon alamlehte ja kogu süsteemi on väga keeruline hallata.

«Haldamist raskendab ka asjaolu, et saidi aluseks olev kood on eri juppidest kokku põimitud, nii et arendajad ei tea, kui paljudele kohtadele võib ühe lõigu muutmine mõju avaldada. Ei jää üle muud, kui kirjutada uus koodirida. Tavaliselt 300–500 koodirea asemel on ülikooli veebis neid juba umbes 7500. See vähendab omakorda terve välisveebi töökindlust,» ütles Rehkli.

Et neid muresid uude keskkonda mitte kaasa võtta, sisu automaatselt üle ei tõsteta. See tähendab, et veebilehtede haldurid peavad oma veebiteksti üle vaatama ja need uuele platvormile sisestama.

Välisveebi projekti juht, UX/UI disainer Aadi Tegova kinnitas, et uue veebi üles-

ehitus on lihtsam. Moodulitest koosnev veebisait võiks tema sõnul võrrelda Lego klotsidega.

«See annab võimaluse veebilehti luua ja üles ehitada vajaduse järgi. Lehed ja moodulid hakkavad koosnema siltidest, mis teeb teabe sisestamise süsteemi lihtsamaks. See tähendab, et info sisestatakse ainult ühes kohas, aga kuvatakse vajaduse korral mitmel pool,» selgitas Tegova.

Uuele platvormile minnakse üle kolmes etapis. Oktoobri lõpus alustatakse ülikooli pealehe, nelja valdkonna ja ühe näiteinstituudi lehtede sisu põhjalikku ülevaatamist ja teabe sisestamist. Avalikuks peaksid need saama järgmise aasta aprillis.

Teises etapis, mis kestab augustini, viiakse uude veebi üle kõik ülejäänud instituutide lehed. Kolmas etapp lõpeb 2021. aasta märtsis. Selleks ajaks peaks kõik ülikooliga seotud veebilehed olema uuel platvormil avaldatud.

Rehkli sõnul suureneb uues veebis ka pildimaterjali tähtsus.

«Tänu moodulitele ning kvaliteetsele pildi- ja videomaterjalile saab veebisaidi lihtsasti atraktiivsemaks muuta. Siinkohal ei tohi unustada, et kõige tähtsamaks jääb sisu – see tuleb toimetada uuele veebile kohaseks,» ütles Rehkli.

Selleks et kõik veebilehtede sisu haldajad ja info sisestajad oleksid muudatuste ja töö käiguga kursis, korraldavad veebiprojekti eestvedajad neile koolitusi.

Õppida saab nii veebiteksti koostamist kui ka uue veebisaidi haldusliidese kasutamist. Samuti tutvustatakse lähemalt veebiotsingute nähtavuse suurendamise ja Google'i analüütikat ning korraldatakse fotokoolitusi.

Aadi Tegova rääkis, et kuna ülikooli veebisait puudutab kõiki ülikooli inimesi, on juba praeguseks protsessi kaasa-

tud võimalikult palju osalisi. Alates selle aasta algusest on arendustöös osalenud arvukalt kõigi valdkondade ja tugiuksuste esindajaid.

«Kuigi asjaosalised ja vajadused on nii erinevad, oleme siiani suutnud leida sobivad lahendused. Igal kohtumisel oleme kasutanud visuaalset prototüüpi, et näha, kas funktsionaalsus ja välimus vastab sellele, mida me saavutada tahame. Nii on koos väga lihtne hetkeseisu hinnata ja parandusi teha. Kõigi projektiosalistega koos töötada on olnud puhas rõõm,» kiitis Tegova. ●

Tartu Ülikool ootab

KANDIDAATE RAHVUSMÕTTE AUHINNALE

1. detsembril, rahvusülikooli 100. aastapäeva aktusel, annab Tartu Ülikool 16. korda üle Rahvusmõtte auhinna. See antakse isikule, kes on oma loominguga silmapaistvalt edendanud Eesti rahvuslikku ja riiklikku eneseteadvust.

Kandidaate võivad esitada Tartu Ülikooli nõukogu ja senati liikmed, valdkondade ja valdkonnaväliste asutuste nõukogud ning Eestis registreeritud juriidilised isikud **kuni 31. oktoobrini** TÜ rektori nimele (Ülikooli 18, 50090 Tartu või rektor@ut.ee).

Lisateave: www.ut.ee/et/rahvusmotte-auhind-2019

Välispraktika avardab maailmapilti igas mõttes

Õppisin Tartu Ülikoolis tarkvaratehnika erialal ja proovisin igal võimalusel käia välismaal.

Magistriõppe jooksul viibisin Board of European Students of Technology (BEST-i) kursusega paar nädalat Kanaaridel, programmiga Erasmus+ viis kuud Barcelonas ning Kristjan Jaagu stipendiumi abiga kaks kuud Cambridge'is.

Magistriõppe teise aasta algul hakkas mulle vaikselt kohale jõudma, et varsti lõppevad õppe- ja huvireisid ning algavad päris elu ja päris töö. Igaks juhaks otsustasin kandideerida Baltic-American Freedom Foundation (BAFF-i) stipendiumile, mis viib Eesti tudengeid ja värskeid kraadiomanikke kuni aastaks Ameerika Ühendriikidesse.

Paar nädalat pärast Tartu Ülikooli diplomi saamist maandusin San Francisco lennujaamas, kust algas minu aastane USA praktika-programm. Kolisin Palo Altosse, päikselisse Silicon Valley südamesse, et töötada tarkvarafirmas SAP.

Iga välismaale mineku plaan on tõenäoliselt sündinud eelkõige soovist tuua ellu vaheldust ja näha maailma, tihti ka lihtsalt rohkem päikest. Stipendiumitaotlustesse jõudis alati

FOTOERAKOGU

STEN-OLIVER SALUMAA
tarkvaratehnika magister
(2018)

muidugi veidi ametlikum tekst, päikest mainimata.

«Saadud teadmised ja kogemused aitavad kaasa Eesti teaduse arengule ja tõstavad Tartu Ülikooli mainet väärt partnerina tulevasteks ettevõtete ja ülikooli vahelisteks lepinguteks,» võib lugeda ühest minu kirjutatud avaldusest.

Kõigi reiside jooksul sai peale päikese nägemise tegelikult saavutatud ka kõik see, mis ametlikes avaldustes kirjas oli. Programmi põhiosa täidetakse ju tihti igasuguste

muude tegemiste käigus.

BAFF-i Ameerika praktika-aastalt jõudsin tagasi Tartusse tänavu juulis ja oma algele stipendiumitaotlusele peale vaadates võin öelda, et põhikava sai taas pingutuseta täidetud.

Minu praktika Ameerikas erines seni kogitud õppeprogrammidest märkimisväärselt – olin esimest korda Eestist nii pikalt eemal. Ameerikasse saabudes ei tundnud ma seal kedagi ja mul polnud püsivat elukohta, aga sisimas teadsin, et seiklused ootavad.

See andis mõnusa kindlustunde, sest mõistsin, et kõik, mis juhtub, on minu kättes – ja kui midagi valesti teen, siis vähemalt ükski tuttav ei näe.

Nägin kõrvalt 96 000 töötajaga ettevõtte juhtimist, Ränioru töökultuuri ja selle variee-

ruvust ettevõtete kaupa, kogemuste jagamist ja õpetamist ning kuulsaid tehnoloogia-maailma nägusid.

Kohtusin mõjukate inimestega ning õppisin nende suhtlus- ja mõttemaneeridest nii mõndagi. Sõbrustasin kohalikega ja ka paljude eestlastega. Võtsin aega reisimiseks ja elu nautimiseks, aga ka lisaõppeks oma valdkonnas. Kõike arvesse võttes oli see kahtlemata minu elu üks huvitavaimaid aastaid.

Võib küsida, kuidas see kogemus mind muutis. Ma tunnen, et mõtlen nüüd avaralt: olen näinud väga erinevate inimeste mõttemaailmu ning enne oma arvamuse kujundamist oskan paremini tähele panna ja kaaluda eri aspekte.

Tunnen end enesekindlalt, sest n-õ reha otsa astumist jääb iga aastaga järjest vähemaks. Mu meelerahu on suurem, sest nüüd on paras tükk maailma jälle nähtud. Olen saanud palju päikest, kustumatuid mälestusi ja lahedaid sõpru. Soovitan välismaist praktikat soojalt. UT

REPLIIK

Mida teha, et minna välispraktikale?

Välispraktikaks valmistudes on tarvis teada, millised dokumendid tuleb enne ja pärast praktikat vormistada. Soovitav on esmalt uurida oma akadeemilisest üksusest, programmijuhi või õppekavajärgse praktika juhendaja käest, milliseid kontakte on üksusel välisriikide ettevõtete ja partnerkõrgkoolidega või kus on sama valdkonna üliõpilased varem praktikat teinud. Kui varasemaid kontakte ei ole, siis tasub pöörduda organisatsioonide poole, kes vahendavad teavet praktikavõimaluste kohta, näiteks AIESEC. Praktikapakumisi terves maailmas vahendab ka portaal ErasmusIntern.org. TÜ avaldab välispraktika pakumisi näiteks oma tudengite infokirjas.

Välismaale praktikale võib minna oma kulu ja kirjadega, aga selleks võib kasutada ka ettenähtud toetusi. Muu hulgas on võimalik taotleda programmi Erasmus+ välispraktika stipendiumi, mida antakse praktika tegemiseks EL-i ja teistes programmiga liitunud riikides. Välispraktikaks Ameerika Ühendriikides pakub stipendiume organisatsioon Baltic-American Freedom Foundation (BAFF). Programmide kaudu rahalist toetust taotledes tuleb mees pidada, et üldjuhul saab toetust oma õppekava järgse praktika jaoks.

Et välispraktikat õpingute osana ka arvesse võetaks, on enne välismaale minekut vaja lasta hinnata selle sobivust TÜ õppekavaga. Selleks peab üliõpilane leppima koos TÜ praktika juhendaja ja praktikabaasiga kokku välispraktika sisu; lisama kokkulepitud tegevused praktikaplaani ja kolmepoolsesse praktikalepingusse ning võtma dokumentidele TÜ juhendaja allkirja; saatma kolmepoolse praktikalepingu välisorganisatsiooni allkirjastamiseks; vormistama õppeplaani, lisama sellele praktikaplaani ja kolmepoolse praktikalepingu ning esitama need instituuti või kolledžisse.

Kui välispraktika saab läbi, tuleb üliõpilasel esitada selle kohta tõend või aruanne oma instituudi või kolledži (meditsiiniteaduste valdkonna dekanaadi) õppekorraldusspetsialistile. Juhendaja märgib üliõpilase praktikaplaanile praktika tulemuse ja kinnitab selle allkirjaga ning üliõpilane näitab õppeplaani ära ainepunktid, mida ta soovib lasta kanda ÖIS-i. ●

PIRET SALUVEER

välispraktika ja üliõpilasvahetuse koordinaator

MÕISTSIN, ET KÕIK, MIS JUHTUB, ON MINU KÄTES – JA KUI MIDAGI VALESTI TEEN, SIIS VÄHEMALT ÜKSKI TUTTAV EI NÄE SEDA PEALT.

FOTO: SANDRA SAAR

Mare Isakar on kui elav juturaamat

PERSOON

TÜ loodusmuuseumi geoloogiliste kogude peavarahoidja Mare Isakar on kogu oma tööelu veetnud ülikoolis. Aastate jooksul on tema isiklikku varamusse kogunenud palju põnevaid lugusid nii tudengipõlvest kui ka tööajast.

SANDRA SAAR

sandra.saar@ut.ee

Huvi geoloogia vastu tekkis Isakari juba lapsepõlves. Tema lapsepõlvkodu oli Kiviõli Küttejõu karjääri juures, kus kaevandati põlevkivi.

Karjääris leidis palju ilusaid kivistisi, sest põlevkivi on tekkinud miljoneid aastaid tagasi rikkaliku elustikuga aladel ja sellesse on kivistunud väga mitmekesise fauna jäänused. Lapsena pani Isakar karjäärist leitud kivististest kokku korraliku kolleksiooni.

Pärast keskkooli lõppu soovis ta ülikooli õppima tulla just geoloogiat. Toona oli geoloogiaerialal väga tihe konkurents, aga Isakari läks hästi ja tal õnnestus soovi-

tud erialale pääseda. Tartu tudengiajast on tal palju vahvaid meenutusi, muu hulgas arvukatel reisidel, mida geoloogid õpingute ajal tegid.

«Läände me küll minna ei saanud, aga Venemaal jagus avastamist küllaga ja nii sai ülikooliajal igal pool käidud,» meenutab geoloog. Tol ajal olid kõik Nõukogude Liidus vennasrahvad ja vene keelega said eesti üliõpilased kuidagimoodi hakkama.

PALJU REISIMIST

Matkaselle toetas tol ajal isegi ametiühing. «Mina polnud enne suitsuvorsti näinudki, aga ametiühing eraldas seda meile. Matkal söödi muidu ikka putru, aga miskit pidi veel hamba alla saama. Poes polnud ju tollal

midagi saada,» jutustab Isakar.

Uurimisretkele anti kaasa isegi riidematerjali, millest sai õmmelda paksud püksid. Ülikooli suusabaasist said nad matkavarustuseks kaasa aga suusad. Nendega ei läinud hästi: laenutati kümme paari, aga tagasi toodi kaks, sest ülejäänud sõideti pilbasteks.

Geoloog Volli Kalm, kellest hiljem sai ülikooli rektor, oli üks esimesi Siberi-matkade eestvedajaid ja korraldajaid. Nii läksid noored geoloogid keset talve näiteks Uuralitesse – just sedalaadi matkadest on saanud inspiratsiooni kodumaine õudusfilm «Must alpinist».

Midagi nii hirmsat nagu Urmas Eero Liivi linateses neil päriselt ei juhtunud, keegi isegi ei külmetunud. >>

» Tõsi, üht külma Siberi ööd, mil üliõpilased üritasid sooja saamiseks nuluoksi põletada, mäletab Isakar aga küll. Noored ei teadnud, et nulu sees pole tõrva ja just seepärast ei tahtnud selline tulehakatis ei korralikult sooja anda ega tegelikult üldse põledagi.

Pärast kolmandat kursust saadeti Isakar ja tema kursusevend kolmeks kuuks Siberisse menetluspraktikale, kus tuli asbesti otsida. Tol ajal oli see väga populaarne materjal, millest toodeti näiteks eterniitplaate.

Asbesti otsimiseks ja selle leiukohtade kaardistamiseks oli eraldatud heldelt raha, sest asbesti tulekindlust, painduvust ning keemilist ja mehaanilist vastupidavust hinnati väga. Asbesti kantserogeense ja kopse kahjustava toime pärast kasutatakse seda nüüdsel ajal palju vähem, aga veel 2006. aastal toodeti maailmas kokku 2,3 miljonit tonni asbesti, kusjuures suurim asbestitootja oligi Venemaa.

Isakar ja tema kursusevend said mõlemad enda alluvusse kolm töolist. Koos nendega käidi ringi, puuriti auke ja võeti proove. Paraku leidis noorte geoloogide praktikapiirkonnas asbesti üsna vähe.

Praktikandid pidid värvuse järgi kirja panema, mis kivimiga on tegu, aga kõik kivid tundusid esialgu ühtmoodi hallid. Abiks olnud venelased mõtlesid nimesid ise välja, pakkudes praktikantidele tublisti nalja.

Isakaril on sellest ajast meeles arvukalt lustakaid ja vähem lustakaid seiku. Näiteks ei tohtinud nad kursusevennaga eesti keeles juttu ajada, sest töölised

arvasid, et noored räägivad neid taga, ja said pahaseks. Kohalike jaoks oli arusaamatu, kuidas praktikandid ei mõista vene keelt. Kolme kuuga said eesti noored aga vene keele nii selgeks, et esimene kuu tagasi Tartus olles Isakar lausa mõtles selles keeles.

Nende praktika ajal süttis Siberis suur tulekahju, kuid seda ei hakatud kustutama enne, kui tuli jõudis baaslaagrile nii lähedale, et tekkis tõeline majade süttimise oht. Enne kehitati lihtsalt õlgu: «He наш регион» (vn «Pole meie piirkond»). Kui tuul järsku pöördus ja olukord muutus ohtlikuks, võeti ka eestlaste töölised põlengut kustutama. Praktikandid jäeti maha ja nemad pidid ootama, kuniks olukord saab kontrolli alla.

GEOLOOGIAPRAKTIKAL EI TOHTINUD EESTI KEELES JUTTU AJADA, SEST TÖÖLISED ARVASID, ET NOORED RÄÄGIVAD NEID TAGA.

Kuigi erialaselt midagi uut Isakar selle kolme kuu jooksul ei õppinud, peab ta praktikat ikka omamoodi kogemuseks. Kolmest kuust töötati võib-olla napilt üks kuu, ülejäänud aja oodati helikopterit või juhendajat või palgapäeva tagajärgede möödumist.

Palgapäeval tuli nimelt helikopter koos palgaraha ja viinaga. Töölised ostsid oma palga eest viina ja helikopter lendas sama rahaga tagasi. Seejärel tuli töömeestel hundijalavesi ära tarbida ja jälle möödus nädal. Isakar ja tema kursusevend käisid sel ajal matkamas, sest nemad ei olnud suutelised viina samamoodi alla

kulistama. Teised said ka aru, et viinavõtjaid eestlastest ei ole, ja leidsid, et nendega pole miskit mõistlikku peale hakata.

See, kes juua ei armastanud, teenis Siberis hästi. Isakar sai 500 rubla, mis oli tol ajal väga suur raha. Võrdluseks meenutab ta, et tema haiglatöötajast ema kuupalk oli 60 rubla ja kui Isakar hiljem erialasele tööle asus, oli tema teenistus 90 rubla.

HEA RAHALINE SEIS

Pärast õpingute lõppu jäi Isakar ülikooli tööle. Alguses oli ta Tartu Riikliku Ülikooli geoloogiakateedri juhataja Arvo Rõõmusoksa assistent. Kui kursus eespool õppinud Volli Kalm aga kolmeks aastaks Nõukogude sõjaväkke võeti, asus Isakar tema asemel geoloogiamuuseumi kogudega tegelema.

Kui geoloogiamuuseum liideti zooloogiamuuseumiga, said geoloogid kasu ka teise muuseumi aktiivsest juhatajast. Too oli hea organiseerija, kes korraldas palju ekspositsioone. Rahaline seis oli samuti hea ja ühinenud muuseum sai töötajatele lubada ka tööreise. Näiteks käidi Kesk-Aasias kivimeid ja mineraale kogumas. Selleks mindi mõnda kohaliku geoloogia asutusse: tahaks hirmsasti mõnd kivi- mit saada. Võõraid ei tahetud aga kaevandusse lasta, sest see olevat ohtlik, ja nõnda anti soovitud kivimid neile niisama.

Kivistisi oligi Isakari sõnul vene ajal tunduvalt kergem

MARE ISAKAR ON KÄINUD PALJUDEL VÄLITÖÖDEL, MIS ON GEOLOOGI AMETI ÜKS OSA. SIIN PILDIL ON TA 2016. AASTAL VÄIKE-PAKRIL.

koguda kui praegu. Tihti tuli ette, et mõne uue ehitise jaoks rajatud süvend või vundament jäi seisma, sest raha sai lihtsalt otsa. Kui sel kohal juhtus olema lubjakivipinnas, murenesid sellest ajapikku kivistised välja ning geoloogidel oli tööd küllaga.

«Saaremaal ehitas üks mees maja ja lasi teha suure vundamenti. Siis sai tal nähtavasti raha otsa ja meie käisime umbes viis aastat seal kivistisi korjamas, kuni enam midagi võtta ei olnud,» meenutab Isakar nõukogudeaegseid töömeetodeid.

Praegusel ajal käivad asjad teisiti, tõdeb ta. Kaevatakse kraav, pannakse toru sinna sisse, aetakse kinni ja kaetakse korralikult mullaga. Nii ei jää välja ükski kivi ja nii ei saa ka geoloogid midagi kätte.

«Suurtesse karjääridesse, kust tahakse lõhkamistöid, ei taheta aga kõrvalisi isikuid üldse lasta. Kardetakse, et kui pauk käib, võib võõrale nõlv kaela vajuda või kivi vastu pead lennata,» seletab Isakar.

Eesti settekivimid, mis kuhjusid iidse merepõhjas, on väga hästi säilinud, sest nad on püsinud sadu miljoneid aastaid peaaegu muutumatuna. Nendes kivimites võib kivistisi leida klibustel mererandadel, pankadel, lubjakivi karjäärides ja ka ajutistes kaevetes. Kivististe kogumine loodusest ja nende talletamine edasiste uuringute tarbeks on tavapärase teadustöö osa.

Isakar rääkis, et kui mõni välismaa geoloog tahab tulla kivimeid koguma, siis tuleb maaomanikega läbirääkimisi

pidama hakata pool aastat varem, et neilt luba saada.

Praegune töö muuseumis põhinebki kohalike ja välismaa teadlastele neid huvitava materjali väljavalimises, eksemplaride ettevalmistamises ja andmebaasi sisestamises. Muuseumides on kõige suurema teadusväärtusega tüüp-kollektsioonid, mis sisaldavad nn nimekandvaid tüüpeksemp-lare.

Tihti sünnivad suured avastused just vanade kollektsioonide läbiuurimisel, kuna teadmised ja uurimismeetodid on edasi arenenud.

Tähtis on kogusid korralikult säilitada ja andmebaasis kättesaadavaks teha, sest kollektsioonidel baseerub märkimisväärne osa geoloogia-alasest teadustööst.

MATEMAATIKAÕPETAJA ELUKUTSE NOORI ERITI EI KÕIDA. SEDA MURET AITABKI «KOGENUD KOOLI» LAHENDADA.

Tartu Ülikool saadab kogunud kooli õpetama

ALMA MATER

Sel õppeaastal algas Tartu Ülikoolis programm «Kogunud kooli», millega püütakse kaasa aidata sellele, et tulevikus jaguks üldhariduskoolides rohkem noori ja entusiastlikke reaalainete õpetajaid.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Nagu teada, süveneb üldhariduskoolides loodus- ja reaalainete õpetajate puudus pidevalt. Ülikool soovib programmiga «Kogunud kooli» selle mure lahendamisele kaasa aidata.

2013. aasta rahvusvaheline õpetamise ja õppimise uuring TALIS näitas, et Eesti paistab OECD riikide seas endiselt silma kui üks vanimate õpetajate osakaaluga riike. Eesti õpetajate keskmine vanus on 48 eluaastat ja tervelt 16% õpetajaskonnast on 60-aastased või vanemad. Kutsekoja 2018. aasta uuringust selgub, et

igal aastal oleks matemaatika õpetamiseks vaja ligi 60 uut pedagoogi. Matemaatikat asub tavalisel aastal õpetama aga keskmiselt 13 uut õpetajat.

«Otsime üles need matemaatikud, keemikud, füüsikud, bioloogid ja geograafid, kes praegu koolis ei tööta, aga sobiksid sinna suurepäraselt,» selgitas TÜ haridusteaduste

instituudi projektijuht Kiiri Toomberg uue programmi «Kogunud kooli» eesmärki.

Toombergi sõnul loodetakse selle programmi abil tuua koolidesse õpetajaks kahesuguseid inimesi: esiteks neid, kellel on erialane pedagoogiline ettevalmistus, kuid kes ei ole varem või pikka aega õpetajana töötanud, ning teiseks neid, kellel on hea erialane töökogemus ja kes soovivad oma teadmisi klassi ees õpilastega jagada.

Projektijuhi sõnul ei pea pedagoogilise tausta puudumist pelgama – üldhariduskoolidega suheldes on selgunud, et see ei pruugigi nii tähtis olla. «Praegu on täiesti tavaline, kui õpetaja käib üldhariduskoolis õpetamise kõrvalt ülikoolis õpetajakutset omandamas,» lausub ta.

ÕPE JA TÖÖ KOOS

Seega eeldab programmis osalemine sisseastumist Tartu Ülikooli õpetajahariduse erialale. Tänavu võeti vastu need, kes soovivad saada matemaatikaõpetajaks. Kandideerimise eeldus oli, et varasemate õpingute käigus on läbitud vähemalt 60 ainepunkti ulatuses matemaatikaaineid.

Sisseastumiskonkursi edukalt läbinutele leitakse töökoht elukohajärgses üldhariduskoolis. Samal ajal algab ülikoolis ka sessioonõpe. Õppetöö toimub kaks korda kuus nädalavahetustel. Värskeid õpetajaid toetavad

juhendajad nii ülikoolis kui ka üldhariduskoolis. Programmis osalejatel on võimalik kandideerida ka stipendiumile, mis tagab õpingute ajaks täispalga ka siis, kui koolis töötatakse osakoormusega.

Toomberg märkis, et üldhariduskoolid on üldjuhul nõus maksma alustavale õpetajale palka teistega samas määras. Eeldatakse, et programmis osaleja ei saa töötada täiskoormusel, vaid tema koormus jääb umbes 0,8 koha juurde. Taotletav stipendium vastaks seega 0,2 koha tasule, et alustav õpetaja saaks täispalga suuruse summa.

ETTEVÕTE AITAB

Ka ettevõtte Playtech on programmi elluviimisele oma öla alla pannud. OÜ Playtech Estonia direktori Ivo Lasna sõnul otsustas Playtech programmi rahaliselt toetada seepärast, et

PEDAGOOGILISE TAUSTA PUUDUMIST EI PEA PELGAMA – KOOLIDEGA SUHELDES ON SELGUNUD, ET SEE EI OLE KÕIGE TÄHTSAM.

reaalainete kaudu omandata- vaid teadmisi läheb elus vaja.

Lasn ütles, et ka ta ise on saanud tugeva põhihariduse täiesti tavalisest Tartu koolist ja jäänud sellega väga rahule. Nüüd soovib ta, et järeltulevatel põlvadel oleks sama head võimalused. ««Kogunud kooli» on ka hästi läbi mõeldud projekt, mille taga on väga

asjatundlikud inimesed,» tunnustas Lasn.

Tänavuste programmiga liitujate seas oli ka Raplas elav Annika Koitmäe-Pihl, kes õpetas varem Tallinna Tehnika-kõrgkoolis materjaliteadust. Septembri algul astus ta Rapla Kesklinna Koolis tahvli ette matemaatikaõpetajana.

TÖÖ KODU LÄHEDAL

Mõte hakata üldhariduskooli matemaatikaõpetajaks oli tal juba ammu, aga otsuse tegemiseks andis tõuke lapse sünd ja soov rohkem aega kodus veeta. Rapla ja Tallinna vahet sõitmine võttis ka päris palju aega ning aeg muutus järjest väärtuslikumaks. Esialgu oli tal mõte minna Tallinna Ülikooli magistriõppesse, aga sel juhul oleksid õpingud kestnud kolm aastat. Nii valis ta hoopis poolteist aastat kestva programmi «Kogunud kooli».

2019. aasta kevadel võeti vastu 11 alustavat matemaatikaõpetajat. 2020. aasta kevadel oodatakse programmi kandideerima matemaatikuid ja füüsikuid, 2021. aastal võetakse vastu geograafia-, 2022. aastal keemia-, 2023. aastal bioloogia- ja 2024. aastal informaatika-õpetajad. UT

19. SEPTEMBRIL TOIMUS TALLINNAS MEELEVALDUS EESTI TEADUSE JA KÕRGHARIDUSE TOETUSEKS.

Praegune õppe rahastus ei ole kestlik

AVASTA

Ülikooli sambad ei saa püsida ilma rahastuseta. Kes aga peaks kõrghariduse eest tasuma: kas riik ja ühiskond laiemalt? Tudengid? Või hoopis erettevõtted? UT kutsus kokku ümarlaua, et rääkida ülikoolide õppetöö rahastamisest.

KRISTJAN KARRON
ajakirjanik

Vestlusingis osalesid TÜ õppeprorektor Aune Valk, üliõpilasesinduse esimees Allan Aksiim, makroökonomika professor ja sotsiaalteaduste valdkonna

dekaan Raul Eamets ning Eesti Üliõpilaskondade Liidu endine juht Britt Järvet. Kommentaare jagas ka Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrgharidusosakonna juhataja Margus Haidak.

Oma aasta aega on ülikoolid märku andnud, et õppe rahastamise praegune olukord ei ole kestlik. Peaaegu sama kaua on üliõpilased valvsalt võidelnud ettepanekute vastu kehtestada tasuline kõrgharidus.

Augusti Müürilehes ilmunud TÜ üliõpilasesinduse juhatuse endise liikme Karl Lembit Laane arvamuseartikkel võttis vastasseisu üpris sõjakas toonis kokku, mõjudes appikarjena justkui pöördumatult terendava tasulise kõrghariduse ees.

Kõik vestlusingis osalenud nõustusid, et õppetöö rahastamine on praegu liiga vähene.

Aune Valk tõdes, et kõrghariduse rahastus on viimase kümne aasta jooksul sise-

majanduse kogutoodangu suhtes umbes poole võrra kukunud. Üldise hindade ja ka palkade tõusu tingimustes on see tekitanud aga õppejõudude tasustamisel väga keerulise olukorra.

SUUREM VASTUTUS, VÄIKSEM PALK

Doktorikraadiga lektorile on TÜ palgaeskirjas miinimumkuupalgaks määratud 1210 eurot bruto, portaal Haridussilm aga näitab munitsipaal-üldhariduskoolide õpetajate 2019. aasta maikuu keskmiseks brutopalgaks 1488 eurot.

Britt Järveti sõnul ei tohi tasakaalustamiseks kindlasti madalamaid hariduskihte lammutada, sest see maksaks kätte ka kõrgharidusele. «Aga nagu Tiit Land (Tallinna Ülikooli rektor – toim.) armastab küsida: kuidas on võimalik, et õpetaja õpetaja saab vähem palka kui õpetaja?» märkis Järvet.

Margus Haidak lisas, et valdavalt on õpetamisega tegelevate akadeemiliste töötajate palgad enamikus kõrgkoolides jäänud sama valdkonna lõpetajate keskmistele palkadele alla.

Otse loomulikult ähvardab säärane olukord õppe kvaliteeti. Raul Eamets tõdes, et kui riik on kõrghariduse rahastuse sisuliselt külmutanud ning ümberringi on palgad 7–8 aasta jooksul kasvanud, tähendab see, et kukume kolinal konkurentsist välja.

«Üks suundumus on see, et lõpuks hakkavad paremad

õppejõud ülikoolist ära minema – halvemad ei lähe kuskile. Teine on see, et eestikeelsed tudengid asendatakse ingliskeelsetega. 30 aasta pärast on meil vaid ärikool, kus on peamiselt välismaalased. Kõlab kurvalt, aga selline see tendents on,» kirjeldas Eamets võimalikku tulevikupilti.

Allan Aksiim lisas, et Eesti ja lääne ülikooli võrreldes on ime, et meie ülikoolid selliste palkade juures üldse lahti on. Viimase kümne aasta jooksul on Eestis kõrgharidusametuse peaaegu poole võrra vähemaks jäänud.

Haidak sedastas, et kuigi riigieelarve kinnitamine veel käib, on võimalus kõrgharidusele lisarahastust leida tööpoolest väga väike.

OTSUSED EI TOETA LUBADUSI

Hoolimata kevadistest üliõpilaste protestidest ei tundu tudengite palved edu saavutavat. «Oleme ikka Toompeal käinud, aga ministrid kõnnivad meist rahulikult mööda. Üliõpilased ei ole ühtne plokk ja neid on lihtne eirata,» nentis Aksiim.

Ka Järvet nõustus selle mõttega, tõdedes, et kuigi poliitikud ütlevad, et seisavad kõrghariduse eest ja see on nende prioriteet, ei väljendu see paraku nende tegudes ja otsustes.

Konkurents riigi raha nimel on muidugi terav. Eametsa sõnul pole probleem kunagi olnud selles, et haridusministeerium ei >>

» küsi raha, vaid selles, millised on riigi prioriteedid ja võimalused.

«Keegi ei arutle selle üle, kas 2% kaitsekulutusi on väheseda hoitakse niimoodi. Sama põhimõtte peaks kehtima ka teaduse ja hariduse rahastamisel, kuna see on investeerimine tulevikku,» lausus Eamets.

Kui riik rahastust ei suurenda, on Eametsa sõnul teine võimalus tunnistada, et praegusel kujul tasuta kõrgharidus ei toimi. Kuidagi tuleb tekitada juriidiline raamistik ja skeem, mis lubab kas või jupikaupa, olenevalt valdkondadest, rohkem eraraha kõrgharidusse tuua.

ERARAHASTUS ON VÄLTIMATU

Põhimõtteliselt erasektori panusest ei pääse. Aune Valgu arvates oleks üks lahendus teatud määral tasuline kõrgharidus.

«Minu ettepanek on see, et kõigile võiks olla osaliselt tasuline kõrgharidus, näiteks 100 eurot kuus. Kui võtta üliõpilase muud kulutused, mis on umbes 400 eurot kuus, siis tundub, et 100 eurot ei ole niivõrd üle mõistuse käiv summa,» ütles Valk.

Sealjuures tuleb kindlasti silmas pidada, et kellelgi ei jääks kõrgharidus saamata ainult selle pärast, et tal pole vanemate toetust, ning et üliõpilane ei peaks kohe minema tööle seda raha teenima.

«Mingid sissetulekud aga peavad üliõpilasel kindlasti olema. Selleks on vaja läbi mõelda, kuidas neid võimaldada – näiteks suurendada õppelaenu –, kuid kindlasti ei tohi keegi sellisel põhjusel kõrvale jääda,» rõhutas õppeprorektor.

(Osaliselt) tasulise süsteemi korral ei oleks tegelikult sotsiaal-majanduslikud lõhed suuremad kui tasuta kõrghariduse korral. Tasuta haridusega kaasnevad eeldused, et õpitakse täiskooramusel, ning see on ilmselgelt lihtsam vanemate toel. Seega on neil, kes peavad nii võna tööle minema, praeguses süsteemis siiski raskem.

Eesti Üliõpilaskondade Liit on kompromissina mõelnud Skandinaavia süsteemi, täpsemalt Rootsi mudeli rakendamisele.

«Sel juhul oleks lahendus tasuline kõrgharidus, kus riik oleks laenude käendaja. Tagasimakse algaks pärast õpingute lõppu ja oleks proportsionaalne sinu sissetulekuga. See võiks sobida ka vaesema tudengi jaoks,» selgitas Järvet.

Muidugi tähendaks see, et

ja ettenägelikku stabiilsust,» toonitas Aksiim.

Kuigi korduvalt nimetati ideed kustutada õppelaenu riikliku tähtsusega õppekavade lõpetamise korral, ei ole seegi võimalus probleemideta. Aune Valku paneb niisuguse süsteemi juures kõige rohkem muretsema humanitaaria, sest riik ei pruugi selle valdkonna töid prioriteetseks pidada ning ka palgad ei ole sel alal väga suured.

Valk loodab, et õppemaksu sisaldava süsteemi juures kaaluvad üliõpilased erialavalikuid hoolikamalt ja otsustavad katsetamise asemel kohe endale sobiva suuna kasuks.

Allan Aksiim aga arvas, et üliõpilase lähemal kokkupuutel mitme erialaga võib olla väga kasulik mõju nii tema hilisemale erialasele tööle kui ka elule üldiselt.

LISAKS RIIGI JA TUDENGI RAHAKOTILE VÕIKS LAHENDUST OTSIDA ETTEVÕTJATE JUUREST.

ülikool küsib tudengi käest ikkagi õppemaksu, kuid nii oleks pärast kooli lõpetamist olemas vähemalt mingi sotsiaalne tagatis. Lihtsalt sellest aga ei pruugi piisata.

RIIGI TOETUS ON KÜSITAV

Aksiim juhtis tähelepanu asjaolule, et kui Eestis on õppelaenu intress 5%, siis näiteks Soomes on see 0,2%. Õppelaenust rääkides on küsimus ka riigi sõnumites. «On hirm, et uue masu korral kaotatakse kõik riigi garantiid ära. Üliõpilastena ootame riigi tegevuses pikka

Lisaks riigi ja tudengi rahakotile võiks Raul Eametsa sõnul lahendust otsida ettevõtjate juurest. «Oleme rumalad olukorras, kus ettevõtte tahaks õpet kinni maksta, aga meie ütleme, et ei taha seda raha,» lausus Eamets.

Tõepoolest, ka värskes OECD haridusaruandes on esile toodud erarahastuse tarvilikkus. Siiski tundub, et juhul kui riik lisaraha ei leia, langeb suurem rahaline kohustus tudengite protestidest hoolimata lähitulevikus just nende õlule.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

«SANDI ÖNNISTUS» OLI ÜLIÕPILASTEATRI VIIS TUUA PUBLIKU ETTE EESTI MUINASJUTUD SÕNATUL KUJUL.

Eesti vanim tudengiteater jätkab teerajajana

VÄRSKE PILK

Kaks kümnendit tagasi asutatud Tartu Üliõpilasteater on peale põnevate välisautorite maaletoomise aidanud märkimisväärselt uuendada siinset teatrimaastikku – muu hulgas ka paljude kutselisse teatrisse siirdunud vilistlaste kaudu.

SVEN PAULUS
vabakutseline ajakirjanik

Kes oleks osanud 20 aastat tagasi arvata ja loota, et uue sajandi teise aastakümne lõpuks on

Tartu Üliõpilasteatri varamuse kogunenud tuhandet tundi proovides, sajad tunnid laval, kümned välisfestivalid, arvukad auhinnad ning kaugelt üle 50 lavastuse ja eriprojekti?

1999. aasta sügisel Tartu Ülikooli draamastudio nime Tartu

Üliõpilasteatri (lühidalt TŮT) nime vastu vahetanud truppi asus eest vedama kunstiline juht Kalev Kudu, kes teeb seda tänini. Ta ise peab TŮT-i oma eluks ja kutseks, olles seejuures tohutu kaardivoolavusega teatri üks tugisammastest.

» Seda on ka Enor Niinemägi ja Peeter Piiri. Viimase arvates on TÜT-il siinsel teatrimaastikul täita üsna suur roll.

«Kanname edasi teatritraditsiooni, mis lähtub Toominga ja Hermaküla stuudiost ning keskendub psühholoogilise, eeskätt lugu jutustava teatrikeele asemel pigem füüsilisusele, tegevuslikkusele ja kompositsioonilisusele,» räägib Piiri.

TÜT on stuudiotest pidevalt otsinud meetodikaid ja harjutusi, mis meie teatrikoolides väga kanda kinnitanud pole ning mis treeniks pigem füüsilist kui psühholoogilist näitlejat.

«TÜT esindab esteetilisi alternatiive ja minu arvates just seda üks üliõpilasteater tegema peabki, sest just üliõpilased ja üldse akadeemiline eliit on need, kes näevad maailma avaramalt ja võimalusterohkemalt,» on Piiri veendunud.

Vilistlane Kelly Kittus arvab, et TÜT lisab Eesti teatrimaastikule värskendavat särtsu.

«Omapäraste autorite teoseid lavale tuues või erisugust teatrikeelt kasutades antakse vaatajale võimalus näha asju ootamatust perspektiivist,» lausub Kittus.

AVANGARDI MAALETOOJA

Ilmselt on praeguseks väljakujunenud publik ja kriitikudki päri, et TÜT on alati oma repertuaaris püüdnud keskenduda pigem intellektuaalsetele ja esteetilis-tele proovikividele kui meelelahutusele.

Nõnda on teater tutvustanud autoreid, kes mujal maailmas on tuntud, aga Eestis jäänud millegipärast tähelepanuta. Pärast seda, kui üliõpilasteater oli

LAVASTUSEGA «AMEERIKA» KASUTAS ÜLIÕPILASTEATER ESIMEST KORDA KIRJANIK FRANZ KAFKA LOOMINGUT.

lavale toonud kaks Sarah Kane'i teost, «Puhastatud» ja «4.48 psühhoos», lavastas ka Von Krahl samu näidendeid.

«Aleksandr Vvedenskit ja Daniil Harmsi pole nad veel avastanud, aga küllap jõuavad varsti ka nendeni,» muheleb Kalev Kudu. Oma näidendeid on teatrile kirjutanud Mehis Heinsaar, Jüri Ehlevest, Veiko Märka jt kohalikud autorid.

Kudu meelest on suur õnn, et TÜT-iga töötavad ka professionaalsed kunstnikud, nagu Kiwa ja Silver Vahtre. Nimekirja võib lisada vilistlased Kudrun Vungi ja Jaanika Kolgi, kes on samuti kunstnikena kaasa aidanud.

Mitu teistki teatri endist liiget on aegade jooksul tagasi TÜT-i rüppe pöördunud. Näiteks Katrin Kalma ja Karl Edgar Tammi on mänginud TÜT-i lavastustes rolle ka pärast näitekunsti eriala lõpetamist Viljandi kultuuriakadeemias ning Jaanika Tammaru ja Helen Solovjev on aidanud seada liikumist.

Vilistlaste nimistut vaadates võib tõdeda, et üliõpilasteater on olnud paljudele noortele hüppelaud kutselisse teatrisse. See, et Viljandisse või Tallinna lavakunstkooli jõuab igale teatrikunstnikule kursusele ka mõni üliõpilasteatris osalenud inimene, on pigem reegel kui erand.

rit nii, et see takistab ülikoolis käimist,» muigab Rajaveer.

Peeter Piiri sõnul saab TÜT-is näitlejana teha asju, mida mõnes akadeemilises teatris kindlasti teha ei saaks, lisaboonuseks peab ta seltskonda. Kittus aga lisab, et TÜT on koht, kus saab seesmiselt kasvada ja areneda.

«Sind võetakse avasüli vastu ja algab iseolemine, ümber turvalised ja lähedad inimesed. Keegi ei ürita sind muuta, saad olla sina ise oma parimas võtmes,» kinnitab ta. Setomaal töötav Kittus aitab suuresti korraldada ka 10.–12. oktoobril Tartus peetavat TÜT-i 20. sünnipäeva ja VIII A-festivali.

ELU NAGU KORRALIK FESTIVAL

TÜT-i algatatud A-festival – rahvusvaheline absurditeatrite festival – sai alguse ühest pealtnäha tavalisest vestlusest. Belgias Liège'is suurel teatriüritusel viibides mõlgutati mõtteid, et Tartuski võiks olla oma tudengiteatrite festival. Mõni kuu hiljem andis Kudu TÜT-i aktiivsematele liikmetele ülesanded kätte ja veebruaris tärganud idee viidi juba oktoobris ellu.

TÜT-i juhtumistest maailma teatريفestivalidel võiks kirjutada mitu mahukat teost. Reisisid on Lõuna- ja Põhja-Ameerikas, Põhja-Aafrikas, kõikjal Euroopas ning ka kaugel Siberis. Tihti saavad trupid sellistel reisidel justkui üheks pereks.

Mõnikord ei lähe muidugi kõik päris nii, nagu harjutatud. Piiri meenutab lavastuse «Nestor Mahno» üht etendust, kus peaosa mänginud Martin Liira pidi avalikult «maha laskma» kaks desertööri talupoega.

«Meil oli uhke paugumasin ka olemas, aga see kurivaim ei läinud kuidagi lahti. Martin muidugi end heidutada ei lasknud, näitlejanärv on tal kõva. Ta viskas kasutu relva nurka ja mängis, et kähgustab need talupojad oma kätega. Publiku vaatevinklist oli too ettevõtmine küll ülejäänud etenduse kontekstis väga jabur ja täiesti uskumatu, aga mis vaesel näitlejal üle jääb, kui rekvisiit ei tööta,» jutustab Piiri.

Teater pole aga ainult lust ja lillepidu: vahel venivad proovid ja läbimängud esietenduste eel lausa kuuetauniseks, nädalavahetusel samamoodi. Kui siis ükskord näidend selge, lavastus väljas ja etendused antud, tekib nii mõnegi näitleja ohtutesse ja päevadesse ootamatu tühimik, mis ootab täitmist.

Sellisel juhul võib sättida sammud stuudiosse, kus saab koos teatrikaaslastega trenni teha, katsetada ja proovida.

Pikka aega otsitud eelmisest püsivam mängupaik on nüüdseks sisse seatud Tartu Üliõpilasmajas. Tulevikule mõeldes unistavad TÜT-i liikmed siiski päris oma kodusaalist ja püsirepertuaarist.

Piiri meelest oleks vahva, kui ülikool saaks lõpuks aru, kui tugev mõju on üliõpilasteatril akadeemilisele õhustikule, ja hindaks seda vähemalt sama palju kui korvpalli. «Soovin, et meil tekiks tugevam seos ülikooli teatriteaduse osakonnaga ning avaneks võimalus luua korralisem teatristuudio heade õpetajate ja läbimõeldud meetodikaga,» lausub ta.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

Oktoobris valitakse vald- kondadele uued juhid

ALMA MATER

2016. aasta alguses jõustunud struktuurireform tõi ülikooli neli suurt valdkonda. Tänavusega saab valdkondi juhtivate dekaanide ametiaeg läbi ja oktoobrikuu lõpuks selgub, kes on juhid järgmise nelja aasta jooksul.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Uusi struktuuriüksusi asusid 2015. aasta lõpus toimunud valimiste tulemusel juhtima Peeter Burk, Raul Eamets, Margus Lember ja Margit Sutrop. Burk ja Sutrop olid dekaanid ka reformi eel ega saa ülikooli põhikirja järgi sel aastal kandideerida, sest dekaan ei tohi olla ametis rohkem kui kaks valimisperioodi järjest.

Valdkondade esimeste dekaanidena on kõigil neljal hea ülevaade sellest, millised muutused selle aja jooksul

ülikoolis on toimunud, kuidas on sujunud varasemate teaduskondade ja instituutide koostöö ning milliste suurte teemadega tuleb tegeleda ka tulevikus.

VALDKOND VS. TEADUSKOND

Enne struktuurireformi oli ülikoolis üheksa teaduskonda ja kolm piirkondlikku kolledžit, mida juhiti teisiti kui nüüdseid valdkondi.

«On päris suur vahe, kas sinu alluvuses töötab 50 või 500 inimest. Ülikoolis on koos väga palju säravaid isiksusi oma eripäradega, egode ja ambitsioonidega. Valdtkonnas on neid lihtsalt kümme korda rohkem

kui ühes teaduskonnas, instituudis või kolledžis. Sellega tuleb arvestada – juhi töö on töö inimestega,» rõhutas sotsiaalteaduste valdkonna (SV) dekaan Raul Eamets.

Eri struktuuriüksuste teemad, ajalugu, töökultuur, traditsioonid, identiteet ja rahaline seis võivad olla väga erinevad. Osalemine rektoradi töös tähendab ühtlasi

sedu, et teabe hulk, millega peab arvestama, on mitu korda suurem, kui see oli teaduskonda juhtides.

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna (HV) dekaan Margit Sutrop tõi näiteks, et valdkonna dekaani ülesannete amplituud on tunduvalt laiem, kui oli teaduskonna dekaani ülesannete amplituudil. Üha suuremal määral oodatakse

dekaanatidelt mitmesuguste tugiteenuste osutamist või korraldamist.

«Valdkonna juhtideltki oodatakse palju suuremal määral osalemist kogu ülikooli juhtimises. Dekaan peab tegelema valdkonna strateegilise juhtimisega, suunama dekaani tegevust, olema toeks ja tagasisidestajaks instituutide juhtidele ning samal ajal

andma oma panuse ülikooli juhtimisse, osaledes rektoraadi töös,» loetles Sutrop.

Et HV alla kuulub Viljandi kultuuriakadeemia ning SV-s on nii Narva kui ka Pärnu kolledž, peavad vähemalt kahe valdkonna juhid olema kursis sellegagi, mis toimub teistes linnades. LTT-l on muutustega kohanemine läinud mõnevõrra kergemalt.

RAUL EAMETS, MARGIT SUTROP, MARGUS LEMBER JA PEETER BURK ARUTLEMAS ETTEVÕTLUSÖPPE KOHUSTUSLIKKUSE ÜLE.

» «Varasem loodus- ja tehnoloogiateaduskond ei olnud palju väiksem kui praegune loodus- ja täppisteaduste valdkond, nii et meie üleminek oli suhteliselt sujuv. Muidugi on valdkonnas probleemid eriliselisemad kui teaduskonnas, arvestades laiemat erialade ja seega ka mõtteviiside eripärade diapasooni,» rääkis loodus- ja täppisteaduste valdkonna (LTT) dekaan Peeter Burk.

Instituutide roll on eri valdkondades erisugune. Meditsiiniteaduste valdkonna (MV) dekaani Margus Lemberi sõnul on nende valdkonnas väga tähtis, et paljud õppega seotud küsimused lahendatakse just valdkonna tasandil, sest õppekavad on instituudiülesed.

Ka paljude korralduslike küsimustega tegeletakse just valdkonna tasandil, et mitte põhjustada liigset halduskoormust ja majanduslikku ebavõrdsust. Näiteks tehakse instituutide ruumide ja sisustamisega seotud otsused valdkonnas ühiselt.

«Dekaani kohus on tagada tasakaalustatud areng. Tuleb jälgida, et ühises tervikus oleks arvestatud kõigi allüksuste huvide ja vajadustega ning et valdkond panustaks ülikooli arengusse,» rõhutas Lember.

VIIMASE AJA SUURED TEEMAD

Uute struktuuriüksuste juhtidena on kõigi nelja valdkonna dekaanide ülesanne olnud valdkondliku identiteedi ja ühiste arusaamade kujundamine. Rektoraadi koosolekutel

on olnud proovikivi see, kuidas leida kompromiss valdkondlike ja ülikooli üldiste huvide vahel.

SV tegemistest moodustab suurima osa üliõpilaste õpetamine ja sel alal peab valdkond olema eestvedaja ka terves ülikoolis. Puudutavad ju näiteks bürokraatia vähendamine, valdkondlike metoodikaainete ja erialasid tutvustavate e-kursuste väljatöötamine, doktorantide atesteerimise eeskirjad, tasulise õppe laiendamine, ingliskeelsete programmide arendamine jm ka teisi peale oma valdkonna.

«Kolledžite staatus ja saatus on pälvunud suurt tähelepanu ka väljapool ülikooli. Oleme jõudnud strateegiliste otsusteni mitme struktuuriüksuse infrastruktuuri arendamisel – lisaks juba mainitud kolledžitele ka seoses haridusteaduste instituudi kesklinna toomisega. Praegu tegeleme

TEADUSRAHASTUSE VILETS OLUKORD PUUDUTAB TERTET ÜLIKOOLI.

aktiivselt õigusteaduskonna Tallinna üksuse ruumide teemaga,» märkis Eamets.

Eametsa sõnul jõuab mõni küsimus dekaani ette ka liiga hilja: «Vahel on veetemperatuur juba keemispunkti ületanud.» Probleeme võib olla erialadevahelises mittemõistmises, töökoormuse ebaõiglases jaotuses, vastutuse jagamises, rahas, aga ka inimestevahelistes suhetes. Neid küsimusi on hea lahendada arutelude ja läbirääkimis-

tega, nii et kõik asjaosalised leiaksid lõpuks endale vastuvõetava lahenduse.

«Minu kui dekaani jaoks ongi viimase nelja aasta jooksul olnud kõige raskem klaarida risti jooksnud inimsuhteid. Valdkonnas on piisavalt palju suure egoga inimesi, kelle omavahelisi suhteid on vaja olnud aidata siluda. Enamasti piisab küll õnnest sellest, kui dekaan saab inimesed ühe laua ümber istuma ja üksteist ära kuulama, aga kindlasti ei ole kõiki selliseid probleeme lõpuni lahendada õnnestunud,» tunnistas Burk.

Teine suur probleem on Burgi sõnul olnud instituutide rahastamine ja finantsdiscipliin. Selles vallas on asjad tasapisi liikunud paremuse poole, aga teaduse rahastamise pingeline seis – umbes kolmveerand LTT valdkonna rahast on teadusraha – võib pildi üsna kiiresti uuesti segamini lüüa.

Sutrop tunnistas, et tedagi on viimased seitse aastat saanud igapäevane mure, kuidas instituudid rahaliselt välja tulevad. Kui valdkonnad moodustati, ütles ülikooli tollane finantsdirektor lausa, et ta ei näe ühtki valemit, millega HV finantsraskustes instituudid plussi jõuaksid.

«Olen rõõmus, et me selle valemi ikkagi leidsime ja kõik instituudid on nüüdseks plussis! Raskes finantsseisus instituutidel on sügavast

miinusest aidanud välja tulla paljud reformid, projektid ja arendustööd. Kõik rasked otsused oleme teinud konsensuslikult – seni arutame, kuni leiame lahenduse, mis sobib kõigile,» ütles Sutrop.

Lember kinnitas, et teadusrahaastuse vilets olukord puudutab tervet ülikooli. Selle teema tulipunktis hoidmine on tema sõnul eluliselt tähtis. Tähtsad märksõnad MV olevi-ku- ja tulevikutegevuse jaoks on akadeemiline järelkasv, õppetöö kvaliteet ja kliinilised baasid.

«Õppe arendamine on üks prioriteete, et meie õppekavad oleksid tulevastele ja praegustele üliõpilastele atraktiivsed ning vastaksid ühiskonna ootustele ja nõudmistele. Me peame kohanema uute õppe- ja õppimisviisidega, andmata järele nõudlikkuses ja kvaliteedis. Endiselt on tähtis seista residentuuri arengu eest, sest hea väljaõppega noored arstid on Eesti meditsiinisüsteemi jätkusuutlikkuse üks eeldus,» rääkis Lember.

JÄRGMISTE AASTATE ÜLESANDED

Järgmise nelja aasta jooksul tuleb valdkondade praeguste juhtide sõnul täita suuresti üsna sarnaseid ülesandeid. Palju on alustatud teemasid, millega on järgmisel perioodil lihtsalt vaja edasi minna. Paratamatult tuleb tegeleda rahalise jätkusuutlikkuse küsimusega ja piisava vastuvõtu tagamisega. Väga heade tingimuste loomine on kvaliteetseks õppe- ja teadustööks esmavajalik.

«LTT valdkond võib olla rõõmus IT-erialade vastuvõtu kiire kasvu üle, need on paraku aga ära meelitanud meie teiste erialade potentsiaalseid sisseastujaid,» tõi Burk näiteks. Veel tuleb lähitulevikus arutleda struktuuriküsimuste üle.

DEKAANID PEAVAD TOIMETAMA NII, ET VALDKONNA INIMESED OLEKSID OMA TÖÖGA RAHUL.

Nimelt lähtuti valdkondade planeerimisel sellest, et igas valdkonnas võiks olla kuni kaheksa instituuti. LTT-s on neid pärast observatooriumi liitumist üheksa ning eelduste kohaselt liitub järgmise aasta lõpuks valdkonnaga ka genoomika instituut. Sellised liitumised vajavad Burgi hinnangul kindlasti põhjalikumat analüüsi.

Suurt survet tekitab kõigis valdkondades kõrghariduse ja teaduse riiklik rahastamine. Lisaraha nõuavad hädavajalik palgatõus, doktorantide tulemusstipendiumid, nn tenuuriprofessuuride ja noorte karjääriradade loomine, majade remont jm.

Kui riiklik rahastus ei suurene, tuleb õppekavade kohta võtta vastu raskeid otsuseid. Ilmselt kasvab lähiaastatel surve muuta tasuta õppekavad või osa õppekohti tasulisteks. See omakorda toob kaasa vajaduse nii eesti- kui ka ingliskeelseid õppekavasid rohkem turundada.

«Ma arvan, et kui üliõpilased jätkavad korraka õppimist ja töötamist, tuleb eestikeelseid magistriõppekavad viia

üle tsükliõppele ning õpetada nädala sees välismaalasi ja üksikuid nn õppimiskallakuga eestlasi ingliskeelsete õppekavade järgi,» pakkus Sutrop.

Kui riik ei täida oma lubadust kasvatada teadusraha lubatud tempos ja mahus, tuleb

baasrahastust targalt jaotades püüda ikkagi tagada uurimistöö jätkumine ja taotleda rohkem välisgrante.

«Suurte rahvusvaheliste grantide saamise toetamine peaks olema iga valdkonna jaoks üks prioriteetidest. On väga tähtis, et oleksime senisest enamgi rahvusvahelise koostöö sees,» rõhutas Lember.

Selle soodustamiseks peab tema sõnul MV-s viimastel aastatel töölerakendatud kliiniliste uuringute keskus muutuma püsistruktuuri osaks. Edasiarendamist vajavad ka nüüdisaegsed eksperimentaalse töö tingimused siirdemeditsiini keskuses.

«Seda on küll tüütuseni korratud, aga meie kõige suurem vara on inimesed. Uued dekaanid peavad toimetama nii, et valdkonna inimesed oleksid oma tööga rahul ja tunneksid igal sammul, et neid on vaja ning et nende tegevust hinnatakse. See ei ole kerge ülesanne,» tõdes Eamets.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

FOTOD: SMARTDO

MUGAVAS SEADISTATAVAS
VOODIS ON LAMAJA KEHA ALLA
PAIGALDATUD KÖLARID.

Kassinurrust teraapiavoodini

ETTEVÕTLUS

Ilmselt on paljud kassiomaniikud tundnud, kui mõnus ja rahustav on silitada nurruvat kassi. Võimalik, et paljud neist on ka mõelnud: kui vaid saaks seda ühetoonilist nurrumootorit kogu kehaga nautida ...

TOOMAS KELT
ajakirjanik

Võimalus kogeda teistmoodi «nurrumootori» rahustavat mõju on aga täiesti olemas. Vibroakustika uuringud, millega on tegeletud alates 1980. aastatest, on realiseerunud Eestis tootavas massaaživoodis, mis asub tänu Tartu Ülikooli abile nüüd maailma vallutamas.

Selliseid voodeid toodab 2015. aastal asutatud Haapsalu ettevõtte OÜ Smartdo, mida juhib Priit Aigro. Pika ettevõtluskogemusega mees on tegutsenud peamiselt inseneeria ja terviseedenduse valdkonnas.

Konsultatsioonifirma alustanud ettevõtte hakkas peagi huvi tundma Tallinna Ülikooli Haapsalu kolledži terviseedenduse ja rehabilitatsiooni kompetentsikeskuses

välja töötatud vibroakustilise teraapiavoodi tootmise vastu.

«Sellise toote müügiks tuleb inimestele hästi selgitada, mis on vibroakustiline teraapia. Ettevõtjana nägin võimalust täiesti uue valdkonna turuletoomiseks. See on ühelt poolt suur katsumus, aga teisalt ka väga huvitav ettevõtmine,» ütles Aigro.

Idee on iseenesest lihtne: on mugav seadistatav voodi, mille sisse on paigaldatud kölarid. Spetsiaalse programmi juhtimisel jõuavad kölaritesse koos muusika või loodushelidega madala sagedusega (36–120 Hz) siinuslained.

Mõnda heli kuuleb kõrv, mõnda tunneb aga keha. Nende koosmõju tulemusel inimene lõõgastub ning valud ja lihaspinged leevenevad. Alaneb ka vererõhk ning paranevad verevarustus ja ainevahetus.

Üks esimesi vibroakustilistest teraapiavoodidest huvitatud kliente oli Väraska Sanatoorium. >>

» Aigro meenutas, kuidas alguses sai suure hurraaga lubatud, et seade valmib kuu-poolteiseks. Klient uuris veel, kas on võimalik teha teraapiavoodi kompaksemaks – demovoodist tuli välja miljon juheta ja kõrval seisis suur audioseadmete riiul.

«Käisime siis uljalt välja, et paneme kõik voodisse peitu! See tundus esialgu väga lihtne, aga tegelikult oli seadme tootmine ikka päris tõsine proovikivi,» tunnistas ettevõtja.

Väga keeruliseks osutus näiteks helisüsteemi ja juhtimisvõime viimine voodi sisse. Arendustöös oli suureks abiks Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse innovatsiooniosak, millele toel sai ettevõtte luua oma juhtimistarkvara ehk programmi, mis juhib teraapiilise madalsagedusega ja akustiliste helide esitamist.

ESIMENE KLIENT VÄRSKAST

Nii võeti esimene valmis teraapiavoodi kasutusele just Värska Sanatooriumis, kus sellega hakkas tööle sanatooriumi tookordne muusikaterapeut Moonika Laanetu.

«Värskas töötades tegin ettepaneku hakata pakkuma vibroakustilise ravivoodi teenust ning nii ma HealBED-ini jõudsiingi. Õige varsti sai tehtud ka esimene teadusuuring selle mõju kohta ning tulemused on positiivsed. Muidugi on vastunäidustusi, aga üldiselt on tegu mõnusa, rahustava ja lõõgastava protseduuriga,» rääkis Laanetu.

Terapeut lisas, et kuigi erialakirjanduses on vibroakustilise voodi kasuliku tervisemõju

kohta esitatud mitmesuguseid väiteid, peab seda veel põhjalikumalt uurima. Peale selle tasuks uurida, kuidas saaks HealBED-i seadet kasutada ilma terapeudita, näiteks spordikeskustes.

Priit Aigro sõnul on vibroakustilised teraapiavoodid praegu kasutusel tervisekeskustes

ETTEVÕTTE PORTUGALI ESINDUSES UURITAKSE, KUIDAS SOBIB VIBROAKUSTILINE RAVIVOODI TIPPSPORTLASTE TERAAPIAKS.

Värskas, Haapsalus, Tallinnas ja Saaremaal, samuti Põlvas tegutsevas tervisekabinetis ning Porkuni Koolis, kus selle abil leevendatakse erivajadustega laste lihaspingeid.

Kuigi vibroakustiline toode sai valmis juba 2016. aastal, on selge, et igat asja saab täiustada ja edasi arendada. Uute ideede ja kontaktide leidmiseks osales Smartdo meeskond Tartu Biotehnoloogia Pargi korraldatud meditsiini-iduettevõtete konkursil «Startup Biotech 2016», kus saavutati esimene koht. Tänu konkursi võidule avanes ettevõttele võimalus kaasata töösse nii kodu- kui ka välismaiseid mentoreid.

TARTU ÜLIKOOI TOEL MAAILMA

Kaks aastat hiljem valiti ettevõtte ühena kuueteistkümnest Euroopa idufirmast Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogia-instituudi (EIT) toetusprogrammi «Health Bridgehead», mis aitab luua paremaid võimalusi laiendada Euroopa turgudele.

Peagi peaks valmima Lõuna-Euroopa turgude jaoks demo-

seade, mis viiakse Smartdo Portugalis avatud esindusse, et uurida, kuidas see sobib tippsportlaste teraapiaks. Aigro kinnitab, et nii kaugele poleks jõutud ilma Tartu Ülikooli abita. Koostöö ülikooliga tekkis samuti Tartu Biotehnoloogia Pargi kaudu.

«Kuna osalesime aktiivselt nende üritustel, tekkis meil võimalus võtta osa Tartus toimunud *start-up*-päevadest,» meenutas Aigro. Startup Dayd külastas ka president Kersti Kaljulaid, kel oli rõõmus äratundmine: see on ju seesama voodi mis Värska Sanatooriumis! President oli just äsja teinud visiidi Kagu-Eestisse ja seal HealBED-i voodit näinud.

«Rääkisime presidendiga teadusest. Kuna vibroakustiline voodi on uuringutel põhinev toode, leidsime, et selle arendamiseks oleks teadust juurde vaja. Nii ütleski president sealsamas olnud biotehnoloogia pargi esindajale, et näete: ettevõtjal on teadust juurde vaja. Nead edastasid selle sõnumi Tartu Ülikoolile,» kirjeldas Aigro teaduspartneri leidmist.

Ülikooli tugi ettevõtetele on mitmesugune. Üks koostöövorme võib olla ettevõtet huvitava teema teaduslik uurimine. Priit Aigro sõnul Smartdo seda aga endale veel lubada ei saa.

«Teadusuuringutega on nii, et need nõuavad ettevõtelt kapitali, praegu meil aga vaba

TULEVIKUS ON PLAANIS UURIDA, KUIDAS SAAKS HEALBEDI SEADET KASUTADA KA ILMA TERAPEUDITA.

raha ei ole. Jah, on võimalus saada grandiraha, aga see nõuab väga põhjalikku eeltööd, ja nii on see jäänud idee tasandile. Vaatame edaspidi – kui tekib mingi väljavaade, siis saame sellega edasi liikuda,» tões ettevõtja.

PAINDLIKUD KOOSTÖÖVÕIMALUSED

Sidemetest TÜ ettevõtluse nõustaja Aivar Perega on aga selletagi palju kasu olnud. Pere mäletab Smartdod hästi.

«Ettevõtte esindaja Priit Aigro on teaduseusku mees. Kui ettevõtjal on usku teadusesse ja ülikooli, siis saame ka meie oma panuse anda. Jah, teadustegevuseni pole meie koostöö jõudnud, kuid saime neile anda kontakte ja soovitada arenguprogramme,» rääkis Pere.

Tema sõnul on kujunenud välja omamoodi muster, et kui

ettevõtte aastakäive jääb alla saja tuhande euro, siis üldjuhul rakendusuuringuid ei tellita. Aga ülikool saab aidata ka muul moel – on ju ülikoolis olemas maailmatasemel teadmised ja info. Kui ettevõtja oskab neid kasutada, on kasu ilmne.

Sama kinnitab Priit Aigro, kelle sõnul poleks Smartdo saanud ülikooli soovituskirjata näiteks EIT «Health Bridgeheadi» programmiski osaleda. «Laura Tomson ülikooli grandikeskusest soovitas meil sinna kandideerida. Tartu Ülikool on meil aidanud tublisti edasi liikuda ja abi on võrreldes teiste koostööpartneritega olnud tugevam,» kiitis Aigro.

Ta on veendunud, et koostöö toimimiseks peavad sellest olema huvitatud mõlemad pooled. Iseasi on see, kas leitakse koostöökohti, mis võivad aidata ettevõtet või ka ülikoolil edasi liikuda.

Tartu Ülikooliga tehtavas koostöös peabki Aigro parimaks seda, et koostöö ei katkenud, kui selgus, et rakendusuuringute tegemiseks kohe võimalust ei ole. Selle asemel leiti teisi edasilikumise viise. «Ülikooli meeskonnal on suutlikkus näha suuremat pilti ja ettenägelik arusaamine, et mõistlik on teha esialgu koostööd veidi madalamal tasandil: näiteks anda ettevõtjale infot ja kontakte,» tunnustas ta.

«Mind rõõmustab, et mul on Tartu Ülikooli inimestega olnud kogu aeg dialoog. Need, kellega olen koostööd teinud, oskavad ettevõtjat kuulata ja püüavad tema muresid mõista. Nad aitavad ettevõtjal sõnastada tema probleeme ja leida lahendusi. See, et kaasa mõeldakse, on suur asi – mina ettevõtjana ju ei tea, mis võimalused ülikoolil on,» tões Aigro.

«See on üks neist Balti riikidest, jah?»

VÄRSKE PILK

«KUHU sa minna tahad?! See on üks neist Balti riikidest, jah?» Kui rääkis oma sõpradele eelseisvast Erasmuse üliõpilasvahetusest Eestis, reageeris enamik neist just nii.

YANIS HAMDALI

Erasmuse vahetusüliõpilane Tartus 2018/2019. õppeaasta kevadsemestril

Pärast neid küsimusi püüti tavaliselt mälu järgi paika panna Eesti, Läti ja Leedu pealinnad. Enamik sõpru läks sellega rappa. Ei, Eesti pealinn ei ole Riia.

Nüüd, üle poole aasta hiljem, võin öelda, et minu magistriõpingute ühe semestri jooksul Eestis saadud kogemus oli rikastav ja vaimustav. Et põhjendada, miks see nii oli, alustagem mõnest tüüpilisest küsimusest.

Mis sulle tudengielu juures kõige rohkem meeldib? Kas kolmapäevaõhtused peod? Raamatukogus veedetud lugematud pärastlõunad? Igal pool kehtivad hinnasoodustused? Ühikaelu? Kergendustunne, mis valdab sind pärast eksami tegemist? Või pigem inspireerivad loengud, mis jäävad meelde mõlkuma kauemaks, kui olek-

sid arvanud? Ükskõik, mida neist asjust eelistad, võid olla kindel, et Tartust leiad need kõik, ja veel palju rohkemat.

KUIDAS VALIDA ÕIGE ÜLIKOOL?

Erasmuse üliõpilasvahetuseks õiget riiki valida ei ole kindlasti lihtne ning igapäevase jaoks on tähtsad erisugused võimalused ja asjaolud. Ühed otsivad kohta, kus oleks talvel kõige mõnusaamad soojakraadid, teised otsustavad õllehindade põhjal. Mõni valib ainult kõige mainekamate ülikoolide seast, mõni aga jahib lihtsasti läbitavaid aineid.

Eesti suudab pakkuda kõike, mis eespool mainitud. Õllehind on väga mõistlik ja kuigi talvine temperatuur võib kohati olla väga karm, on soe suvi oma pikkade päevade ja valgete öödega vägagi ahvatlev.

Siinne e-valitsus ja muud digisüsteemid on üle maailma tuntud. Seda kõike oli väga põnev nii lähedalt näha. TÜ on Eesti edumeelsuse keskmes ja

kuulub maailma parimate ülikoolide 1% hulka. Seepärast oli mul au kuulata siin erakordselt häid loenguid. Inglisekeelseid kursusi pakuti kümnete kaupa, valik oli suur ja minu valitud aineid andsid tõelised tipud.

Kus veel oleks mul olnud võimalus kuulata loengus diplomaati, kes on olnud nii suursaadik Ameerika Ühendriikides ja Venemaal kui ka välisminister? Kus oleksin saanud arutleda äriprotsesside juhtimise üle õppejõududega, kes kuuluvad maailma kõige viidatavate arvutiteadlaste hulka ja on tehisintellekti arendamisel maailmas esirinnas?

Millises kõrgkoolis oleks võimalik rääkida Läänemere piirkonna majandusarengust inimestega, kes on sel alal Euroopa Liidus arvamusi liidrid ja kõrgetasemelised nõuandjad?

Peale muljetavaldavate akadeemiliste enesetäiendamisevõimaluste on Tartu ideaalne koht terve Läänemereäärse kultuuri avastamiseks ja

tundmaõppimiseks. Talvel võid sõita Soome, et kogeda külma põhjamaad. Pilku ida poole pöörates näed lähedalt Venemaa pingelist päevapoliitikat ja ajalooliselt keerulisi suhteid.

MITMEKESISED VÕIMALUSED

Suvel meelstab Eestimaa ise oma lõputute suviste päevade rannas või metsas. Neid võib nautida enam kui tuhandel saarel, millest igapäev on kaunis loodus ja mõnus rahu. Igal pool on avastada midagi uut!

Nüüd olen juba mitu kuud taas kodus, Oderi-äärses Frankfurdis, aga ikka ja jälle mõtlen saadud kogemusele. Võin öelda, et suurepärase õppejõudude vaimustavad loengud, linnas pulbitsev vaheldusrikas ja põnev tudengielu ning looduskaunites maakohtades valitsev rahu on põhjused, mis võiks meelitada vahetussemestriks Tartusse ükskõik kelle.

Kui mõni tuttav hakkab jälle pihta oma asjatundmatu jutuga ühest neist Balti riikidest, on mul nüüd varuks nii mõnigi lugu oma elust Eestis. Olen juba näinud, kuidas kuulajal läheb silm särava ning selle asemel, et hakata Balti riike ja pealinnu omavahel kokku sobitama, avab ta nutiseadmes Skyscaneri rakenduse ja asub valima lennupileteid omaenda seikluse jaoks.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

TUDENG KÜSIB

Mida kasulikku võiksin ülikoolis peale oma eriala veel õppida?

MARE ARU

õppeosakonna nõustamiskeskuse karjäärinõustaja

Vastus sellele küsimusele on iga tudengi jaoks erinev: sõltub sellest, kes sa oled ja mida tahad. Õppimisvalikute tegemiseks on oluline märksõna «teadlik enesearendamine». See tähendab, et tuleks mõelda, kuhu tahad jõuda ja mida selleks vajad.

Võib-olla on mõistlik leida kõrvaleriala, mis sobitub huvide ja karjääriplaanidega. Kasulik on täiendada keelteoskust, arendada ettevõtluspädevust, sotsiaalseid ja digioskusi, kultuuridevahelist pädevust, loovust jm. Kas tead, et maailma keelte ja kultuuride kolledžis õpetatakse enam kui 20 keelt või et ettevõtlust saab õppida praktilise tegevuse kaudu Startup Lab'i programmis?

Mõtlet ka sellele, kas ja kuhu minna praktikale ning millist kasu võiks tuua vahetusüliõpilasena välismaal veedetud aasta. Need võimalused annavad peale teadmiste ja oskuste ainepunkte, võimaldavad ennast paremini tundma õppida ning arendada oma sotsiaalset pädevust ja suhtevõrku. Lisaks leidub arvukalt väärtuslikke võimalusi, mis ainepunkte ei anna, kuid kõigest ei ole võimalik siin ruumipuuduse tõttu kirjutada.

Nii ülikoolis kui ka väljaspool seda on enesearendamiseks lausa segadusttekitavalt palju võimalusi. Kui tahad oma soove ja eelistusi selgemaks mõelda, siis peale infootsimise ja tutvavatega arutamise oled oodatud oma plaane arutama karjäärinõustajaga – privaatset ja tasuta.

Nõustamiskeskuses on iga nädal lühikoolitused, mis toetavad osalejate enesejuhtimisoskuse arengut ning on kasulikud õpingute ja (töö)elu planeerimisel. Koolitusi korraldavad meie psühholoogid ja karjäärinõustajad ning teemad ulatuvad ajaplaneerimisest ja õpioskuste tõhustamisest stressijuhtimiseni, suhtlemis- ja töötusimisoskuseeni. Eestikeelsete koolituste kõrval on ka ingliskeelseid – need on seotud eelkõige sujuva kohanemisega Tartu Ülikoolis ja Eestis. Vaata koolituste sisu ja toimumisaegu nõustamiskeskuse kodulehelt ut.ee/noustamiskeskus. Samas saad huvipakkuvatele koolitustele registreeruda. Osalemine on tasuta.

Kohtumiseni raamatukogus!

Õpetaja võib mõjutada õpilase elu ja tervist

TEADUS

Augusti lõpul liikumis- ja sporditeaduste erialal doktorikraadi kaitsnud Henri Tilga uurimistööst selgus, kuidas kehalise kasvatusõpetaja käitumine mõjutab õpilase psühholoogilisi vajadusi ja tervisega seotud elukvaliteeti.

MARI EESMAA
mari.eesmaa@ut.ee

«Hopp-hopp, Mati, rööbaspuudele!» hõikab kehalise kasvatusõpetaja. Mati aga ei julge. Ta arvab, et tema kätes ei ole piisavalt jõudu, et oma keha sirgete käte toel rööbaspuudele upitada. «Hopp-hopp!» jätkab õpetaja. Mati püüab harjutusega ühele poole saada, sest õpetaja on visa ega anna poisile armu. Katsed on aga tulutud ning õpetaja aina käsib «Hopp-hopp!» ja «Hopp-hopp!», andmata seejuures näpunäiteid, kuidas harjutust edukalt sooritada.

«Tead, kui sa seda lollitamist ei jäta ja kohe korralikult ei pingu-

ta, siis jäta meelde: seda klassi sa ei lõpeta!» peab õpetaja vajalikuks lisada, kui Mati, kõht ees, põrandale prantsatab. Ilmselt jääb Matile kehalise kasvatusõpetaja kontrolliv ja lugupidamatu käitumine tööpoolest hästi meelde. Talle jäävad meelde ka kehv uni, nõrk akadeemiline võimekus ning tunne, et ta ei ole sportimiseks piisavalt andekas.*

Uuringud on näidanud, et õpilaste tervisealane elukvaliteet halveneb pidevalt. Neil jääb vajaka kehalisest, sotsiaalselt, emotsionaalselt ja akadeemilisest suutlikkusest. Kaalukas osa selles on koolikeskkonnal, sealhulgas õpetajate käitumisel.

KUVATÖMMISED HENRI TILGA
DOKTORITÖÖGA SEOTUD
ÕPPEVIDEOTEST

Henri Tilga jagas doktoritöös õpetajate käitumise kaheks: kontrolliv ja õpilaste autonoomsust toetav. Kontrolliv käitumine tähendab seda, et õpetaja on pigem autoritaarne. Tal on oma ettekujutus sellest, mida, kuidas

ja kui palju õpilased tegema peavad, kusjuures kompromissideks ta ruumi ei jäta.

Kontrolliv õpetaja ei pea vajalikuks selgitada, miks üht või teist harjutust on vaja teha. Tunni korrast ja käigust on

kontrollival pedagoogil ainult üks kindel arusaam: kõik peab toimuma tema vile järgi.

Tavaliselt seostatakse sellist käitumist n-õ vana kooli kehalise kasvatusõpetajaga, kes kujutab endast keskealist tüdi-

nud, kuid range olekuga meest, kelle juustes võib märgata ärritusest tekkinud halle salke. Tilga tõdes, et õpetajaid on igasuguseid. «Karm võib olla nii vana kui ka noor,» märkis ta.

Autonoomsust toetav käitumine on aga pigem demokraatlik. Tilga käsitles oma töös selle meetodi kolme aspekti: kognitiivset, protseduurilist ja organisatsioonilist.

Kognitiivne aspekt tähendab, et õpetaja kuulab õpilast ja vastab tema küsimustele, protseduuriline aspekt aga, et õpetaja selgitab harjutuste toimet ja juhendab õpilasi nende sooritamisel. Organisatsiooniline aspekt tähendab, et õpetaja arvestab õpilase ettepanekutega.

«See ei tähenda, et õpilane võiks ise välja mõelda, mida ja kuidas teha, vaid õpetaja pakub talle variante, mille seast endale sobiv valida,» selgitas Tilga.

VÕIB TEKKIDA FRUSTRATSIOON

Doktoritööst selgus, et kehalise kasvatusõpetaja kontrolliv käitumine avaldab õpilasele negatiivset mõju. Õpilane tunneb, et tal pole iseseisva otsustamise õigust ja ta ei saa ise lahendusi välja pakkudes tundi panustada. Ta mõistab, et õpetaja ei kuula teda ja peab tema arvamust mõttetuks.

Nii tekib õpilases saamatuse tunne ja ta tajub, et suhted õpetajaga on halvad. Lisaks kirjeldatud frustratsioonile tekib kontrolliva käitumisega õpetaja

KAS TEADSID?

FOTO: ERAKOGU

HENRI TILGA

TÜ kehalise kasvatuse ja spordididaktika osakonna spetsialist Henri Tilga kaitses oma doktoritöö «Õpilaste tajutud kehalise kasvatuse õpetaja autonoomsust toetava ja kontrolliva käitumise tajumise mõju õpilaste psühholoogilistele vajadustele ja tervisealasele elukvaliteedile» 27. augustil.

Doktoritöö tulemused näitasid, et kehalise kasvatuse õpetajatel on tähtis pakkuda õpilastele kognitiivset, protseduurilist ja organisatsioonilist autonoomset toetust. Samuti on tähtis vähendada õpilaste suhtes kontrollivat käitumist.

» tunnis tõenäoliselt olukord, kus õpilased logeivad niisama ega tee nõutud harjutusi, kui ta parasjagu neil pilku peal ei hoi.

Autonoomsust toetava käitumise tulemused on vastupidised – sellel on positiivne mõju õpilase psühholoogilistele baasvajadustele. Kui õpetaja arvestab õpilasega, kuulab ja juhendab teda, siis tunneb õpilane, et ta saab harjutustega hakkama, olukord on tema kontrolli all ja temast peetakse lugu.

Autonoomsust pakkuv viis avaldab positiivset mõju õpilase füüsilisele tervisele. See tähendab, et tal on rohkem energiat, ta on emotsionaalselt stabiilsem ning tema uni, sotsiaalne käitumine ja keskendumisvõime on paremad.

Tilga sõnul halveneb laste tervisealane elukvaliteet märkavalt alates 12. eluaastast. «Selles vanuses toimuvad suured elumuutused, algab puberteet. Ilmselt tunnevad noored siis, et ei saa piisavalt tuge, mistõttu on probleemid kergemad tulema,» arutles ta.

Elukvaliteet paraneb, kui õpilase psühholoogilised vajadused – autonoomsus ehk valikuvabadus, kompetents ehk hakkamasaamise tunne ning seotus ehk head suhted õpetajaga – on rahuldatud.

Väärrib märkimist, et kui õpetaja käitumine on enamasti autonoomsust toetav, kuid mõnikord ka kontrolliv, jääb selle negatiivne mõju siiski alles.

Tilga juhendaja, spordipedagoogika teadur Vello Hein ütles, et õnneks on autonoomsust toetav käitumine paljudele

siiski, et autonoomsust pakkuv viis võiks tekitada noortes tahte ka vabal ajal sporti teha.

«Võib-olla õpilane ei lähegi siis pärast kooli koju arvuti taha istuma, vaid hoopis õue mängima või jalgrattaga sõitma,» rääkis ta.

VEEBIPÕHINE SEKKUMISPROGRAMM

Doktoritöö raames korraldati õpilaste seas uuringud, mille tulemuste põhjal koostati õpetajate jaoks veebipõhised koolitusmaterjalid autonoomsust toetava käitumise kohta. Nende

ELUKVALITEET PARANEB, KUI ÕPILASE PSÜHHOLOOGILISED VAJADUSED ON RAHULDATUD.

kehalise kasvatuse õpetajatele juba omane. Hein tõdes siiski, et kontrollivat käitumist pole võimalik päris ära kaotada.

Oma doktoritöös ei uurinud Henri Tilga küll õpetaja käitumise ja õpilaste vaba aja harrastuste seost, kuid ta loodab

hulka kuuluvad õppevideod, kus on selgitatud, kuidas käitub kontrolliv õpetaja ja kuidas peaks tegutsema autonoomsust pakkuv pedagoog. Õppematerjale kasutati 75 koolis.

Tilga teine juhendaja, kehalise kasvatuse didaktika

dotsent Andre Koka rääkis, et 15 kuud pärast esialgset uuringut tehti veel teinegi uuring. See ei olnud küll Tilga doktoritöö osa, kuid siiski sellega seotud. Uuest uuringust selgus, et õpilaste motivatsioon oli suurenenud.

«Nad tundsid kehalise kasvatuse tunnist rõõmu, mitte ei löönud kaasa ema või õpetaja sunnil,» selgitas Koka. Ta toonitas, et uuringut tehes ei jälginud nad õpetajate käitumist enne ja pärast koolituse läbimist, vaid tegid järeldused õpilaste küsitluse põhjal. Küsitlusest selgus, et õpilased tajusid õpetaja kontrollivat käitumist varasemast vähem.

Koka sõnul oli ka õpetajate tagasiside positiivne: koolitus meeldis neile ja nad omandasid uusi teadmisi. «Keegi ei öelnud, nagu oleks olnud kohutavalt keeruline,» märkis ta.

Tilga kinnitusel veebipõhine programm jätkub ja tulevikus saab selles osaleda veel rohkem koole. [UT](#)

«Kaheksateist, üheksateist ja kakskümmend! Suurepärase, Mart!» kiidab õpetaja õpilase lõuatõmbeid. «On näha, et sa oled harjutanud vahepeal. Ma olen sinuga väga rahul! Jätka samas vaimus!» kiidab ta veel ja veel.

Mart on saanud eduelamuse. Ta tajub, et õpetaja näeb temas potentsiaali, ja on õnnelik, et sai ülesandega hakkama. Ta ei pea vajalikuks matile siruli visata, vaid haarab uuesti kangist ning harjutab edasi.*

*Situatsioonikirjeldused põhinevad Henri Tilga veebipõhise õppeprogrammi videomaterjalidel.

Tulekahju peahoones – kas ülikooli lõpp?

ALMA MATER

Kui Tartu Riikliku Ülikooli ajalooüliõpilane Ludmilla Meiel 1965. aasta 21. detsembri hommikul koos teiste tudengitega harjumuspäraselt üle Toomemäe loengusse läks, märkas ta eespool paistvat kummalist kuma. Naljatades arvanud noored, et ehk lastakse Stalini sünnipäeva puhul ilutulestikku.

MIHKEL TRUMAN

juubeliraamatu «Eesti rahvusülikool 100» kaasautor

Meieli meenutuse kohaselt mõistsid nad aga vastutulijate nutuste nägude järgi üsna ruttu, et juhtunud on midagi väga tõsist. Pilt, mis peahoone ette jõudes avanes, polnud šokeeriv mitte ainult akadeemilisele perele, vaid kogu eesti rahvale.

Tuli oli hävitanud ülikooli peahoone kõrgklassistliku aula ja hulga ülemiste korruste ruume – kokku umbes 900 ruutmeetrit 6255-st. Materiaalseks kahjuks hinnati 228 000 rubla, kuid õnnetuse moraalne kahju oli hoomamatult suurem.

VAIMU ELU SÜMBOLID

Olid ju peahoone kuue sambaga portikus ning aula olnud aastakümneid nii Tartu ülikooli kui ka terve eesti kõrghariduse ja vaimuelu

sümbolid. Samuti oli hoone kogu senise okupatsiooniaja kestel hoidnud justkui mõtet sidet kaotatud omariikluse ja vabaduse ning allasurutud rahvuskultuuri ja -teadustega. Just see viimane pani paljusid kahtlustama, kas tulekahju taga ei võinud olla kuritahtlik süütamine. Märtsis lõppenud

ÕNNETUSPÄEVAST PEALE LEVISID KUULDUSED, MILLE KOHASOLT PEAHOONET EI TAASTATA, VAID SEE LAMMUTATAKSE.

kriminaaljuurduse käigus jõuti siiski järeldusele, et tõenäoliselt oli tegu õnnetusjuhtumiga.

Ametliku raporti järgi põhjustas põlengu elektririke peahoone kohvikupoolse tiiva teisel korrusel asunud üldfüüsika kateedris.

Teiseks süvendas kahtlusi äärmiselt puudulik kustutustöö: kuigi esimene tuletõrjebraigaad oli kohale jõudnud

viie minutiga, nappis algusest peale nii tuletõrjujaid kui ka voolikuid. Lisaks ei suudetud vett isegi kolmanda korruse akendeni pumbata ning puudus suur autoreedel – seda oli peetud Tartu madalate majade jaoks tarbetuks ja nii oli see alles poole aasta eest antud Tallinnale.

Tule levik peahoone vasakusse tiiba, kus asus ka kunstimuseum, hoiti ära ainult tänu Tallinnast varahommikul Tartusse sõitnud kutselistele tuletõrjujatele. Just nende abiga suudeti tulekahju pärastlõunaks kustutada.

Seoses küsimustega põlengu põhjuste ja suutmatuse kohta kahjutuld tulemuslikult taltsutada, mis tõi kaasa unikaalse ehitise suure osa

FOTO: TÜ MUSEUM

1965. AASTA TULEKAHJUS HÄVIS ÜLIKOO LI PEAHOONE AULA JA HULK ÜLEMISTE KORRUSTE RUUME.

hävimise, hakkas eesti haritlaste seas – aga ka ühiskonnas laiemalt – maad võtma üks üsna sügav hirm.

Nimelt levisid õnnetuspäevast peale rahva seas kuuldused, mille kohaselt peahoonet ei taastata, vaid see lammutatakse ning ülikool jagatakse Tallinna ja Tartu vahel jupphaaval instituutideks.

PÕHJENDATUD HIRM

Sedasorti hirm polnud päris alusetu – juba 1951. aastal oli võimudel olnud tõsine plaan eraldada ülikoolist arstiteaduskond ning moodustada selle põhjal Tallinnas Eesti NSV Meditsiiniline Instituut.

Samuti oli Tartu Riikliku Ülikooli avamisest alates eesti

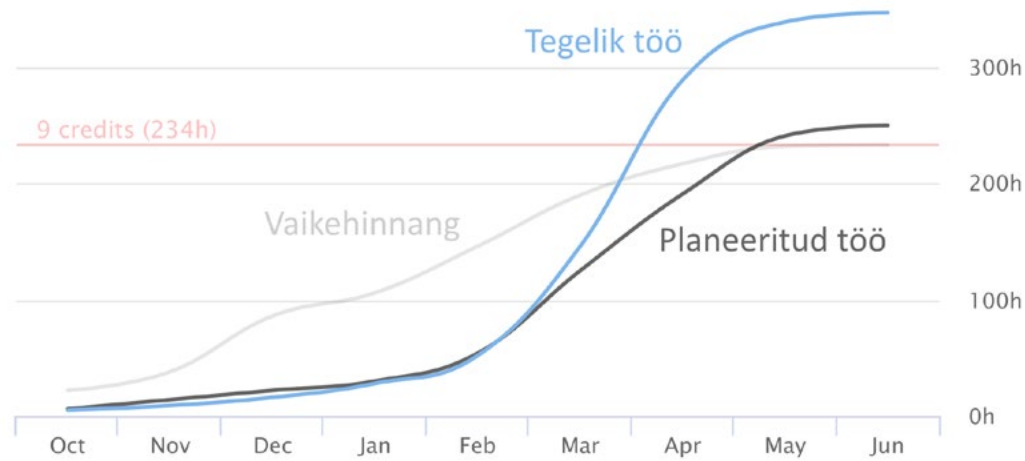
rahvusteadusi pitsitatud ning teaduslikult madalatasemelis- teks tituleeritud, tõrjudes neid iseseisvate teadusvaldkondade ja õppekavadena kõrvale.

Seega usutigi, et peahoone põlemisega on võimudele sülle langenud suurepärane ettekäänd ülikool viimaks ometi senisel kujul sulgeda ning lõhkuda sedasi üks iseseisva Eesti ning ennesõjaaegse vaimukultuuri järjepidevuse tähtsamaid sümboleid.

Tegelikkus oli õnneks sootuks teistsugune. Juba päev pärast tulekahju kustutamist võeti vastu otsus peahoone nii kiiresti kui võimalik uuesti üles ehitada. ENSV Ministrite Nõukogu eraldas vajalikud rahalised vahendid ning andis

korralduse taastada peahoone 1. septembriks 1966 ja aula 1. maiks 1967. Vastupidi Nõukogude riigi harilikule ehitustempole edenesid taastamistööd ülimalt kiiresti: 1. septembriks 1966 oli peahoone tööpoolest restaureeritud ja 28. aprilliks 1967 oli ka aula saanud tagasi oma endise ilme.

Aula taasavamise kontserdil oli meeoleu ülev. Sümfooniaorkester esitas Neeme Järvi juhatusel Johannes Brahmsi piduliku avamängu «Akadeemiline», mille vahemäng oli «Mu isamaa armas». Lõpetuseks kõlas üliõpilashümn «Gaudeamus», et justkui kinnitada usku ülikooli püsimisse. U

IGAL ÜLESANDEL ON LIGIKAUDNE JA TEGELIK (MÄRGITUD) TÖÖMAHT. SELLE PÕHJAL KOOSTATAKSE SÜSTEEMIS TÖÖ EDENEMISE GRAAFIK, MIS NÄITAB TUDENGILE VAIKIMISI MÄÄRATUD, PLANEERITUD JA TEGELIKULT TEHTUD TÖÖ ERINEVUST.

Lõputööde tõhusam juhendamine

Lõputööde juhendamine on aeganõudev tegevus. Vestlustes kolleegidega on tavaliselt pakutud, et õppeaastase mahub kuni viis juhendatavat lõputööd.

FOTO: SIIM VATALIN

RAIMOND-HENDRIK TUNNEL
arvutigraafika spetsialist

Arvutigraafika ja virtuaalreaalsuse laboris juhendame töötajate koormust arvestades keskmiselt 5,1 lõputööd iga töötaja kohta

(see hõlmab ainult arvutigraafika lõputöid). Üle-eelmisel õppeaastal juhtus nii, et minu juhendatud 12 lõputööst jõudis eduka kaitsmiseni ainult seitse.

Tol õppeaastal kogusin juhendatavate tööprotsessi kohta ka statistikat, lootes leida vihjeid sellele, millised tegurid aitavad jõuda eduka kaitsmiseni ja saada soovitud hinnet.

Vaatasin üle üliõpilaste varasema õpiedukuse meie töörühma ainetes, lõputöö mustandis olevate kommentaaride, lehekülgede ja sõnade arvu, kaastudengite retsensioonide hinded, koosolekute arvud, õpitubades osalemise ja muud väiksemad näitajad.

Kahjuks ei õnnestunud mul leida konkreetseid seoseid, mis ennustaksid üliõpilase edukust. Selle kogemuse põhjal tundub mulle aga, et lõputöö tegemisega on seotud põhiliselt neli muret.

Esiteks ei tea üliõpilane alati, mida lõputöö tegemiseks täpselt teha tuleb, ja unustab juhendajaga sõlmitud kokkulepped ära. Seetõttu pole lõputööst terviklikku ettekujutust ja tähtaja lähenedes kaob lootus töö valmis saada.

Teiseks ei pruugi juhendaja kommentaarid töö mustandis piisavalt olla ja üliõpilane tunneb, et ta ei saa oma edusammude kohta küllaldaselt tagasisidet.

Kolmandaks toimub lõputööga seotud suhtlus enamasti ainult üliõpilase ja juhendaja vahel. Osa inimeste jaoks ei ole see piisav ja nad võivad end oma muredega üksi tunda.

Neljandaks on juhendajal raske märgata, kui üliõpilane hakkab hätta jääma. Uurimise või praktilise töö ajal mustand enamasti ei täiene ning juhendaja ei tea, kas üliõpilane tegeleb oma lõputööga.

Juhendamise töövoos tõhusdamiseks arendasin 2018. aasta suve lõpul oma digitaalses õpikeskkonnas CGLearn välja uue mooduli, mis aitaks saada lõputöödest parema ülevaate ning vahetada üliõpilastega kergemini teavet. E-kirjade saatmise asemel võtsin kasutusele kiirsuhtlusprogrammi Slack.

Eelmisel õppeaastal kasutasid seda süsteemi esimest korda üheksa minu juhendatavat.

CGLearn lõputööde moodulis tuleb esimese asjana valida lõputöö tüüp. Meie instituudi lõputööde juhendi põhjal eristasin seitset tüüpi. Igale lõputöö tüübile koostasid eraldi üldiste ülesannetega kavade.

Näiteks tarkvaraarenduse bakalaureusetöös moodustab ajaliselt 45% kava mahust loodava tarkvara arendus. Uuringu tüüpi töös aga, kus on oluline käsitletava materjali maht ja uue süstemaatilise ülevaate koostamine, moodustab 40% kavast materjali ja domeeni uurimine.

Üliõpilane sai endale töö tüübile vastavate ülesannetega

kava, mis kehtis kuni kaitsmiseni. Igal ülesandel oli tähtaeg, mida tudeng võis vabalt muuta. Ülesandeid sai märkida tehtuks ning juurde oli võimalik kirjutada, kui palju tunde ülesande peale tegelikult kulus.

Tundub, et suurema hulga üliõpilaste juhendamise on CGLearn moodulis kasutatud meetodid igatahes tõhusamaks muutunud. Minu viimati juhendatud üheksast üliõpilasest jõudis kaitsmiseni kaheksa ja ka üheksas kirjutas tegelikult töö valmis. Peale selle tundus seekord juhendamisel ka vähem aja- ja stressikulu olevat.

JUHENDAMISEL ON KÕIGE TÄHTSAM JÕUDA TÖÖ ALGUSES ÜHISELE ARUSAAMALE, MILLELE TÖÖS KESKENDUDA.

Kõigi juhendatavate ühine süsteem ei lasknud üliõpilastel end üksi tunda. Edusammude jagamine kaastudengitega tekitas motivatsiooni, sest tekkis võistlusmoment või meeskonnavaim ning keegi ei tundnud ennast isolatsioonis. Oma osa selles oli ka kiirsuhtlusprogrammil, mille kaudu said kõik kõigiga rääkida.

Iganädalane automaatne aruanne aitas nii juhendajal kui ka üliõpilasel olla tööga järje peal ja mitte seda ära unustada. CGLearn lõputööde moodulis on aga veel hulk muid võimalusi, millest igapäev saaks veel palju pikemalt kirjeldada.

Juhendamisel on minu meelest kõige tähtsam jõuda töö

alguses ühisele arusaamale, millele töös keskenduda. Selles on lõputöö tüübid ja nende põhjal kokku pandav töökava olnud suureks abiks, sest nõnda saavad nii juhendaja kui ka üliõpilane paremini selgust, kui palju aega tuleks kulutada uurimisele, arendamisele, kirjutamisele ja muule.

Kava koostamist soovitab näiteks õppejõudude koolitaja Piret Kärtner oma juhendamisaastal.

Kava on tähtis ka seepärast, et kui ülesannete täitmist hakatakse edasi lükkama, on ühel hetkel näha, et enne teatud küsimuste

lahendamist edasi liikuda ei saa. On tähtis, et üliõpilase jaoks toimuks igal nädalal midagi. Automaatne aruanne, edusammude märkimine ja kiirsuhtlusprogramm aitavad kohtumiste arvelt kindlasti aega võita.

Katsetame CGLearniga arvutigraafika ja virtuaalreaalsuse laboris edasi. Praeguseks tundub, et juhendamisel on tähtis mehaanika, mis hoiaks lõputöö kirjutajat tegutsemas. Vähemasti peaks üliõpilane oma kava planeerima ning igal ajal nägema, kui palju tööd on tehtud ja kui palju veel ees. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

DOKTORITÖÖD

2. oktoobril kaitses **SIIRI SUURSOO** keskkonnatehnoloogia erialal doktoritöö «Natural Radioactivity in Cambrian-Vendian Groundwater – Analytical Procedures, Monitoring of Drinking Water Treatment Technology, and Associated Changes in Groundwater Quality» («Looduslik radioaktiivsus Kambrium-Vendi põhjavees – mõõtemetoodikad, veetöötlustehnoloogia seire ja veekasutusega kaasnevad muutused põhjavee kvaliteedis»). Juhendaja vanemteadur Madis Kiisk, oponent prof Franz Josef Maringer (Viini Loodusvarade ja Bioteaduste Ülikool, Austria).

3. oktoobril kaitses **EVA-MARIA TOMBAK** biomeditsiini tehnoloogia erialal doktoritöö «Molecular Studies of the Initial Amplification of the Oncogenic Human Papillomavirus and Closely Related Nonhuman Primate Papillomavirus Genomes» («Uurimistöö inimese papilloomiviiruse ja evolutsiooniliselt lähedase *Macaca fascicularis* papilloomiviiruse genoomi paljundamisest viirusnakkuse varajastes etappides»). Juhendaja vanemteadur Ene Ustav, oponent dr Lawrence Murren Banks (Rahvusvaheline Geenitehnoloogia ja Biotehnoloogia Keskus, Itaalia).

3. oktoobril kaitses **TIINA LIIMETS** füüsika erialal doktoritöö «Nebulosity and Jets from Outbursting Evolved Stars» («Hilises evolutsioonifaasis olevate tähtede väljapaisatud udukogud ja joad»). Juhendajad

dr Indrek Kolka ja dr Romano L. M. Corradi (Kanaari Saarte Astrofüüsika Instituut, Hispaania), oponent dr Eric Lagadec (Côte d'Azuri Ülikool, Prantsusmaa).

4. oktoobril kell 14.15 kaitses **ELERI AEDMAA** eesti ja soome-ugri keeleteaduse erialal doktoritööd «Detecting Compositionality of Estonian Particle Verbs with Statistical and Linguistic Methods» («Eesti keele ühendverbide automaattuvastus lingvistiliste ja statistiliste meetoditega»). Kaitsmine toimub Ülikooli 18–139. Juhendajad dots Kadri Muischnek ja dr Kristel Uiboed, oponent dr Carlos Ramisch (Aix Marseille' Ülikool, Prantsusmaa).

4. oktoobril kell 14.15 kaitses **ERGO RIKMANN** keskkonnatehnoloogia erialal doktoritööd «Autotrophic Nitrogen Removal and Relevant Equilibrium Processes» («Autotroofne lämmastikuärastus ja sellega seotud tasakaalulised protsessid»). Kaitsmine toimub Ravila 14a–1020. Juhendajad emeriitprof Toomas Tenno ja teadur Anne Menert, oponent prof William Hogland (Linné Ülikool, Rootsi).

7. oktoobril kell 10.15 kaitses **PILLE METSPALU** regionaalplaneerimise erialal doktoritööd «The Changing Role of the Planner. Implications of Creative Pragmatism in Estonian Spatial Planning» («Planeerija muutuv roll. Loov pragmatism Eesti ruumilises planeerimises»). Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendaja

vanemteadur Kadri Leetmaa, oponent prof Tuna Tasan-Kok (Amsterdami Ülikool, Holland).

7. oktoobril kell 12 kaitses **NEEME NÄRIPÄ** klassikalise filoloogia erialal doktoritööd «Stasis: Ein antikes Konzept» («Stasis – antiikaegne mõiste»). Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendajad prof Janika Päll, dr Martin Steinrück (Freiburgi Ülikool, Šveits), oponentid prof Jürgen von Ungern-Sternberg ja dr Manfred Kraus (Tübingeni Ülikool, Saksamaa).

7. oktoobril kell 14.15 kaitses **ERWAN PENNARUN** molekulaarbioloogia erialal doktoritööd «Meandering Along the mtDNA Phylogeny; Caserie and Digression About What It Can Tell us About Human Migrations» («Uidates mtDNA fülogeneesi radadel; essee väikeste kõrvalepõigete sellest, mida see meile inimese migratsioonidest kõnelda võib»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendajad prof Richard Villems ja vanemteadur Mait Metspalu, oponent dots Rosa Fregel (La Laguna Ülikool, Hispaania).

14. oktoobril kell 15 kaitses **TOOMAS TOOMSOO** arstiteaduse erialal doktoritööd «Transcranial Brain Sonography in the Estonian Cohort of Parkinson's Disease» («Transkraniaalne aju ultraheli uuring Eesti Parkinsoni tõve haigetel»). Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendajad prof Toomas Asser, prof Daniela Berg (Kieli Ülikool, Saksamaa) ja prof Pille

Taba, oponent prof Per Odin (Lundi Ülikool, Rootsi).

15. oktoobril kell 15 kaitses **LIDIJA ZHYTNIK** arstiteaduse erialal doktoritööd «Inter- and Intrafamilial Diversity Based on Genotype and Phenotype Correlations of Osteogenesis Imperfecta» («Genotüübi ja fenotüübi korrelatsioonidel põhinev Osteogenesis Imperfecta perekondade sisene ja vaheline varieeruvus»). Kaitsmine toimub Puusepa 8 A. Linkbergi auditooriumis. Juhendajad dots Katre Maasalu, prof Sulev Kõks ja prof Aare Märtsen, oponent abiprof Dimitra Micha (VU Amsterdami Ülikool, Holland).

17. oktoobril kell 10.15 kaitses **KARIN ERNITS** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Levanucrase Lsc3 and endo-levanase BT1760: characterization and application for the synthesis of novel prebiotics» («Levaan-sukraasi Lsc3 ja endo-levanaasi BT1760 iseloomustamine ja rakendatavus uude prebiootikumide tootmises»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendaja dots Tiina Alamäe, oponent prof Ebru Toksoy Öner (Marmara Ülikool, Türgi).

18. oktoobril kell 12 kaitses **ANNI RAVA** liikumis- ja sporditeaduste erialal doktoritööd «Associations Between Body Composition, Mobility and Blood Inflammatory Biomarkers with Physical Activity in Healthy Older Women» («Kehalise aktiivsuse seosed keha koostise, mobiilsuse ja vere biokeemiliste näitajatega tervetel vanemaelistel naistel»). Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendajad prof Jaak Jürimäe ja prof Mati Pääsuke, oponent prof Arvydas Sasiulis (Leedu Spordiülikool).

21. oktoobril kell 10.15 kaitses **DAGMAR NARUSSON** sotsioloogia erialal doktoritööd «Personal-recovery and agency-enhancing client work in the field of mental health and social rehabilitation: Perspectives of persons with lived experience and specialists» («Personaalset taastumist ja agentsust toetav klienditöö vaimse tervise ja sotsiaalse rehabilitatsiooni valdkonnas: vaimse tervise raskustega inimeste ja spetsialistide perspektiivid»). Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendajad

dots Dagmar Kutsar, prof Jean Pierre Wilken (Utrechti Rakenduskõrgkool, Holland), oponent prof Alie Weerman (Windesheimi Rakenduskõrgkool, Holland).

21. oktoobril kell 11 kaitses **MARI SCHIHALEJEV** õiguse erialal doktoritööd «Debtor-Related Creditors' Claims in Insolvency Proceedings» («Võlgnikuga seotud võlausalajate nõuded maksejõuetusmenetlustes»). Kaitsmine toimub Näituse 20–K-03. Juhendaja dots Andres Vutt, oponent dots Lina Mikalonienė (Vilniuse Ülikool, Leedu).

22. oktoobril kell 14 kaitses **PILLERIIN SOODLA** arstiteaduse erialal doktoritööd «Newly HIV Infected People in Estonia: Estimation of Incidence and Transmitted Drug Resistance» («HIV esmasdiagnoosid Eestis: esmashaigestumise ja ülekantud ravimresistentsuse hindamine»). Kaitsmine toimub Puusepa 8 A. Linkbergi auditooriumis. Juhendajad prof Irja Lutsar, dots Matti Maimets, oponent prof Cristina Mussini (Modena Ülikool, Itaalia).

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID

CWT ESTONIA (KALEVA TRAVELI) REISI-STIPENDIUM – stipendiumifond kuni 10 000 eurot, stipendiumide arvu ja suuruse otsustab komisjon. Taotleda saavad kõik Tü magistrandid ja doktorandid oma õppereiside toetuseks.

HEA TAHT FONDİ ÖPETAJAKOOLITUSE STIPENDIUM – üks 1350-eurone stipendium. Taotleda saavad kõikide õpetajakoolituse õppekavade alusel täiskoorusel õppivad edukad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku tuge.

ANDREAS JA ELMERICE TRAKSI STIPENDIUMID – stipendiumifond kuni 13 500 eurot, stipendiumide arvu ja suuruse otsustab komisjon. Taotleda saavad meditsiiniteaduste valdkonna arstiteaduse õppekava magistrandid, doktorandid ja teadustööd

tegevad arst-residendid ning sotsiaalteaduste valdkonna magistrandid ja doktorandid, kelle uurimistöö teema on seotud poliitilis-riikliku valdkonnaga.

PROFESSOR LEMBIT ALLIK-METSA STIPENDIUM

– kaks 1000-eurost stipendiumi. Taotleda saavad meditsiiniteaduste valdkonna arstiteaduse õppekava põhiõppe üliõpilased (alates kolmandast aastast), kellel on õppe- või teadustöös väljapaistvad tulemused.

HEIDI-INGRID MAAROOSI STIPENDIUM

– üks 1000-eurost stipendium. Taotleda saavad meditsiiniteaduste valdkonna põhiõppe üliõpilased, kes on jooksva aastal esinenud arstiteaduskonna konverentsil ettekandega (k.a stendiettekanne) kliinilise meditsiini valdkonnas ja kellel on õppe- ja teadustöös head tulemused.

PROFESSOR ÜLO LEPIKU STIPENDIUM

– üks 3000-eurost stipendium. Stipendiumi saavad taotleda meditsiiniteaduste valdkonna arst-residendid ja doktorandid neuroloogiaalase uurimistöö toetuseks.

HILDA JA HARRY MÄGI STIPENDIUM

– üks 1500-eurost stipendium. Stipendiumile saavad kandideerida meditsiiniteaduste valdkonna doktorandid, kraadiõppurid ja noorteadlased kuni 41. eluaastani, kui nende õpingud või teadustöö kuuluvad kliinilise meditsiini valdkonda.

LIISA KOLUMBUSE STIPENDIUM – kolm 3000-eurost stipendiumi. Taotleda saavad

meditsiiniteaduste valdkonna edukad doktoriõppe üliõpilased arstiteaduslike uurimistööde ja õpingute toetamiseks. Stipendiumi määramisel võetakse aluseks üliõpilase õppeedukus, erialane ja teadustegevus ning selle tähtsus tervishoiu jaoks.

CARL SCHMIDTI TEADUS-PREEMIA

– üks 1500-eurost stipendium. Taotleda saavad keemia ja meditsiini ajaloo valdkonna uurijad, kellel on eelistatavalt kahe viimase aasta jooksul ilmunud vastavateemaline monograafia või artikliseeria.

ATKO-MEEME VIRU STIPENDIUM

– üks 2000-eurost stipendium. Taotleda saavad alla 40-aastased TÜ doktorandid, noorteadlased ja õppejõud, kes tegelevad uurimistööga liikumis- ja sporditeaduste valdkonnas.

VOLDEMAR JAANBERGI STIPENDIUM

– viis 2000-eurost stipendiumi. Taotleda saavad majandusteaduskonna magistrandid, doktorandid ja doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastased teadurid ja õppejõud.

KARL JA ERIKA INNO STIPENDIUM

– üks 1300-eurost stipendium. Taotleda saavad majandusteaduskonna bakalaureuse- ja magistriastme üliõpilased, kelle kitsam eriala on seotud rahanduse, panganduse või arvestusega. Eelistatud on üliõpilased, kelle uurimistöö teema on seotud ühistegevuse ja selle arendamisega.

JÜRI ULUOTSA MÄLESTUS-FONDI STIPENDIUM – üks 3000-eurost stipendium.

Taotleda saavad TÜ doktorandid või doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastased teadurid ja õppejõud, kelle teadustöö on seotud Eesti riiklusega kõige laiemas tähenduses (riigiõiguse, kohaliku omavalitsuse õiguse, riigiteaduste ning riikluse ja õiguse ajaloo alal).

REET MONTONENI STIPENDIUM

– üks 1000-eurost stipendium. Taotleda saavad sotsiaal- ja psühholoogia eriala edukad magistrandid ja doktorandid, kes on spetsialiseerunud või spetsialiseerumas kliinilisele lapsepsühholoogiale.

EESTI REHABILITATSIOONIASUTUSTE LIIDU STIPENDIUM

– kaks 500-eurost stipendiumi. Stipendiumile saavad kandideerida eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava üliõpilased, kes tunnevad süvendatud huvi rehabilitatsiooniasutuse töö vastu.

CORPORE KOMMUNIKATSIOONISTIPENDIUM

– kaks 1000-eurost stipendiumi. Stipendiumile saavad kandideerida ühiskonnateaduste instituudi kommunikatsioonierialade bakalaureuse- ja magistriastme üliõpilased.

ANU RAUA STIPENDIUM

– stipendiumide arvu ja suuruse otsustab komisjon, ühe stipendiumi suurus on vähemalt 1000 eurot. Taotleda saavad Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonna üliõpilased, kes on silma paistnud ainelise kultuuri pärandi uurimise ja kasutamisega.

VALTER NIILUSE STIPENDIUM – üks 1000-eurost stipendium.

Stipendiumile saavad kandideerida TÜ-s läänemeresoome keelte ja eesti murrete uurimisvaldkonnas õppivad üliõpilased.

TEATED

OKTOOBRIS TÜ AULAS:

9. oktoobril kell 14 Tartu linna ja maakonna haridustöötajate pidulik tänuüritus, 11. oktoobril kell 9 konverents «Seksuaalsus ja religioon – ühisosa otsides», kell 19 Iraani kurdi ja sufi muusika kontsert, 12. oktoobril kell 19 Hindustani klassikalise muusika kontsert, 25. oktoobril kell 19 kontsert «llu ja valu», 29. oktoobril kell 19 AFEKT Solistide kontsert.

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS

VITAE: 7. oktoobril kell 12 käsitööring, 15. oktoobril kell 13 laulmine, 17. oktoobril kell 11 kirjandusklubi, 24. oktoobril keemikute klubi, 28. oktoobril põltsamaalaste klubi.

ÕPETATUD EESTI SELTSIS:

9. oktoobril kell 16.15 toimub Jakobi 2–230 ettekandekoosolek. Tõnu Viik peab ettekande «Julius Kalkun (Kaljuvee), Ivan Reinwald ja Kaali järve mõistatus». Lisateave: oes.ut.ee.

4. oktoobrist kuni 31. jaanuarini toimub õigusteemaline Vikipeedia **ARTIKLIKONKURSS** «Eestikeelne õigusteaduskond 100». Konkursi eesmärk on esile tõsta eestikeelseid notariite tegevusega seotud artikleid. Konkursil saavad osaleda TÜ õigusteaduskonna üliõpilased ja õppejõud ning Notarite Koja liikmed.

Elektronilised taotlused stipendiumidele kandideerimiseks tuleb esitada hiljemalt 1. novembriks Tartu Ülikooli Sihtasutusele.

8. oktoobril kell 13 toimub Losi 36–103 isikuandmete kaitse teemaline **KOOLITUS**, kus ülikooli andmekaitse peaspetsialist Terje Mäesalu annab ülevaate õigustest ja kohustustest isikuandmete töötlemisel ülikoolis.

15. oktoobril kell 18.15 kutsub Tartu tähetorn **ASTRO-NOOMIALOENGULE**. Tänavu suvel möödus 50 aastat esimese inimese astumisest Kuule.

Teaduskeskuse Ahhaa peaplanetarist-teadustoimetaja Üllar Kivila räägib, kuidas selleni jõuti, mis olid eesmärgid, mille ajel see üüratu programm ette võeti ning kas ja kuidas see on mõjutanud praegust kosmoselennundust. Tartu tähetornis toimuvad astronoomialoengud septembrist maini iga kuu esimesel, kolmandal ja viiendal teisipäeval.

16. oktoobril kell 19 esietendub Ugala teatri väikeses saalis TÜ Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti eriala **13. LENNU ÜLIÕPILASTE LAVASTUS** «Kuidas minust sai HAPKO-MAH». Lavastus põhineb sama pealkirja kandval raamatul, milles sisalduvad lood narkosõltuvusest. Mängivad Rainer Elhi, Mihkel Kuusk, Ruuben-Joosua Palu, Miiika Pihlak, Karmel Naudre, Maria Paiste ja Marion Tammet. Lavastaja on Vallo Kirs. Etendused toimuvad ka 17., 18., 29. ja 31. oktoobril kell 19. Sügisel

Täpsem teave ja nõuded stipendiumide taotlemiseks: sihtasutus. ut.ee, tysiht@ut.ee, 737 5852 või 5554 0773 (Triin Vakker).

ja kevadel on etendusi võimalik näha veel Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus, Rakveres, Kuressaares, Võrus, Paldiskis ja Haapsalus.

18. oktoobril kell 15 esitletakse TÜ muuseumis **RAAMATUT** «Akadeemiline vabariik. Tartu Ülikooli lühiajalugu». Lühikeses populaarteaduslikus raamatus antakse ülevaade ülikooli loost ja tudengielust eri aegadel.

21. oktoobril kell 16 esitletakse TÜ genoomika instituudis **RAAMATUT** «Rektor Jüri Kärner». Professor Jüri Kärner (1940–2010) oli TÜ rektor aastatel 1988–1993. Raamatu autor on Ken Kalling. Raamatu esitlusega koos avatakse ka rektor Kärneri elektronmikroskoopia fotode näitus. Rohkem teavet rahvusülikooli juubeliaasta kohta on veebilehel 100.ut.ee.

28. oktoobril kell 19.15 toimub aadressil Jaan Tõnissoni 1 ettevõtlusteemaline **VESTLUSÕHTU** sarjast «Ülikool teerajana», kuhu on vestlema kutsutud ülikooli vilistlased, kes on teinud karjääri ettevõtluses. Otsitakse vastust ka küsimusele, milline on olnud rahvusülikooli tähendus kõnelejate elus ja millist kohta täidab ülikool tänapäeva Eestis. Vestlusõhtud toimuvad iga kolme nädala tagant esmaspäeviti kell 19.15.

29. ja 30. oktoobril toimub Tartus **U4 VÖRGUSTIKU AASTAKONVERENTS**. U4 võrgustik ühendab Genti, Göttingeni, Gröningeni ja Uppsala ülikoole. Eelmisel aastal kutsuti võrgustiku partneriks ka Tartu

Ülikool. Võrgustiku liikmed valmistavad koos ette «Euroopa ülikooli» projektitaotlust, et kasutada paremini ära Euroopa Liidu programmi «Erasmus+» võimalusi. Aastakonverentsil hinnatakse projektiga seotud

edusamme, vaadatakse üle võrgustiku möödunud aasta saavutused ja statistika ning arutatakse liikmesülikoolide strateegiaid ja võrgustiku tulevikku. Lisateave: u4tartu.ut.ee/annual-conference

TUNNUSTUSAVALDUSED

TÜ suure medali ja tänukirjaga tunnustati 70. sünnipäeval majandusteaduskonna ökonomeetria professorit **TIIU PAASI**.

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvivad 75. sünnipäeval Eesti mereinstituudi meresüsteemide osakonna juhataja, ökoloogia vanemteadur **ROBERT APS**; 70. sünnipäeval genoomika instituudi ning molekulaar- ja rakubioloogia instituudi insener **MART ROOS**; 65. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi ning füsioloogia osakonna juhataja, inimese füsioloogia pro-

fessor **EERO VASAR**; 60. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi kohtuarstiteaduse professor **MARIKA VÄLI**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 50. sünnipäeval kliinilise meditsiini instituudi kopsu-kliiniku torakaalkirurgia dotsenti **TANEL LAISAART**.

TÜ tänukirja pälvivad 75. sünnipäeval füüsika instituudi keskkonnafüüsika labori õhuseire spetsialist **HILJA IHER**; 70. sünnipäeval raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raa-

matute osakonna juhataja **MALLE ERMEL**; 60. sünnipäeval ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakonna rakendusökoloogia vanemteadur **EDGAR KAROFELD** ning molekulaar- ja rakubioloogia instituudi vanemlaborant **MAIE LOORITS**; 50. sünnipäeval õigusteaduskonna äriõiguse dotsent **ANDRES VUTT**. Tänukirja pälvivad ka kultuuriteaduste ja kunstide instituudi endine teatriteaduse dotsent **LUULE EPNER** ning õigusteaduskonna endine vastutav sekretär **TIINA TENNOSAAR**.

ÕNNITLUSED

75 TIIU ROOTSLANE, molekulaar- ja rakubioloogia instituudi spetsialist – 15. oktoober
TOIVO HINRIKUS, meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdotsent – 19. oktoober

70 KLAARA KASK, loodusteadusliku hariduse teadur – 6. oktoober
VELLO PEEDIMAA, kala-bioloogia ja kalanduse osakonna koordinaator – 17. oktoober
KARIN HELLAT, kolloid- ja keskkonnakeemia õppetooli

spetsialist – 30. oktoober
65 NADEŽDA IVANOVA, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitdotsent – 23. oktoober
KARIN TUVIKENE, atmosfäärifüüsika labori referent – 26. oktoober

60 LEHO KÕIV, neurokirurgia lektor – 30. oktoober

55 KAIE AIA, isikumaksete talituse

juhataja – 22. oktoober
REIN VANJA, sisevalvetalituse administraator – 25. oktoober

50 ENE MÖLDER, Eesti geenivaramu eelarve ja lepingute spetsialist – 13. oktoober
RAILI POOL, eesti keele võõrkeelena dotsent – 16. oktoober
OLGA SCHIHALEJEV, religioonipedagoogika dotsent – 26. oktoober

45 DAGMAR NARUSSON, sotsiaaltöö assistent – 6. oktoober

KADRI UKRAINSKI, teadus- ja innovatsioonipoliitika professor, majandusteaduskonna juhataja ning riigimajanduse ja majanduspoliitika õppetooli juhataja – 10. oktoober

MAIGI VIJA, emakeeleõpetuse assistent ning eesti keele ja kirjanduse õpetaja, magistriõppe programmijuht – 17. oktoober

40 KAUPU KOMSAARE, keskkonnafüüsika labori insener – 3. oktoober
SIIM SÕBER, inimese geneetika vanemteadur – 16. oktoober

MOONIKA TEEMUS, raamatukoguhoidja – 26. oktoober

35 TUULI SOOMETS, kaugseire ja mereoptika teadur – 4. oktoober
PEETER PIKSARV, laineoptika teadur – 17. oktoober
ŽANNA POLITINSKI, botaanika aednik – 23. oktoober

KULNO TÜRK 65

25. septembril juubelit pidanud Kulno Türk on juhtimise õppetooli looja ja kauaaegne juhataja. Ta on osanud kokku koguda erinevaid inimesi, korraldada ja anda neile arenguruumi, leida vahendeid ja motiveerida töötajaid. Peale õppetooli kujundamise on ta täitnud instituudi juhataja kohustusi. Alates 2006. aastast on Kulno juhtinud majandusteaduskonna magistriõppeprogramme ja teinud seda tööd silmapaistva põhjalikkusega.

Kulnole ei jää ükski üliõpilane märkamata, ta saavutab üliõpilastega hea kontakti ja tunneb siirast huvi nende arengu vastu. Kulno on korduvalt valitud majandusteaduskonna lemmikõppejõuks ja kahtlustame, et tema võti üliõpilaste südamesse seisneb siiras hoolivuses: talle läheb väga korda, et neil läheks hästi. Ta on pidevalt midagi korraldamas, kedagi veenmas või kusagil kooskõlastamas, abiks tihedalt imepisikese kirjaga täidetud märkmik.

Kõrgetasemelise eksperdi üks tunnus on, et ta on valmis oma teadmisi ja oskusi jagama. Kulno kohta kehtib see väide täielikult, sest ta on kirjutanud raamatuid,

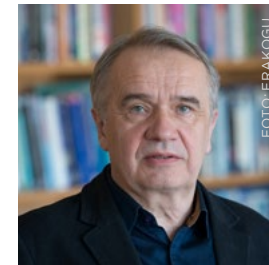

FOTO: ERAKOGU

mille varal on juhtimise ja personalijuhtimise teadmisi omandanud mitu põlvkonda.

Eestikeelsete raamatute autori rollile lisandub rahvusvaheline mõõde, sest tema tegevust, sh teadustööd, on kahel korral peetud TÜ professori nõuetele vastavaks. Professori rollis õpetab ja juhendab ta kõigi tasandite üliõpilasi: tulemused on väga head ning juhendatud tööde hulk ulatub peagi sajani. Kulno on juhtinud projekte ja osalenud nende elluviimisel.

Kui Kulnot peaks iseloomutama ainult kahe sõnaga, ütleksime tema kohta *hea inimene*, mis töösuhtluses väljendub eelkõige selles, et Kulno on abivalmis. Kulnole läheb kõige rohkem korda see, et asjad, mis tuleb ära teha, saaks tehtud, ja sealjuures ei tee ta isiklikku kulu-tulu analüüsi.

Kulno on ülimalt hooliv. Ta ei jäta kunagi kasutamata võimalust uurida, kuidas kolleegidel läheb, ja ära petta teda naljalt ei saa, sest ta paneb tähele väiksemaidki tusamärke. Samamoodi on tal võime märgata ka kõige tillukesemaid edusamme, suurtest rääkimata.

Kulnol on eriline oskus kõigi tuju üleval hoida, ka keerulises olukorras. Erimeelsuste korral teeb ta ennastsalgavaid pingutusi, et leida kõiki osalisi rahuldav lahendus. Kulno ja ta pere empaatiatunne on suur: nad aitavad sageli neid, kel ühel või teisel põhjusel on raske. Plaanide tegemisel ja oma elu korraldamisel arvestab ta perega väga palju.

Kulno on heas mõttes uudishimulik, sest ta tahab teada paljudest asjadest. Tema energilisus on kadestamisväärne. Ta hoiab end kursis sellega, mis toimub muusikamaailmas ja mida uut on autotööstuses, aga need on vaid kaks näidet. Seepärast arvame, et vara on teha kokkuvõtteid, kindlasti lisandub uusi ettevõtmisi. Soovime selleks tervist, rõõmsat meelt ja häid kaaslasid!

Kolleegid juhtimise õppetoolist

TIIU PAAS 70

14. septembril tähistas 70. sünnipäeva ökonomeetria professor Tiiu Paas.

Tiiu on Tartu Ülikooliga seotud olnud üle poole sajandi. Pärast Räpina Keskkooli hõbe-medaliga lõpetamist astus ta 1967. aastal TRÜ majandusteaduskonda majandusküberneetika erialale ning lõpetas selle 1972. aastal *cum laude*. Järgnes aspirantuuriaeg ja 1978. aastal kandidaadiväitekirja kaitsmine. Seejärel jätkus töö õppejõuna – esialgu assistendina, alates 1979. aastast dotsendina majandusküberneetika ja statistika ning siis kaubandusökonoomika kateedris ja alates 1992. aastast ökonomeetria professorina.

Aastatel 1993–1996 oli Tiiu majandusteaduskonna teadusprodekaan, 1996–2005 rahvamajanduse instituudi juhataja ning 1992–2013 majanduse modelleerimise õppetooli juhataja. Õppetooli juhina pani ta aluse majanduse modelleerimise eriaine õppeainete väljatöötamisele ja õpetamisele. Alates 2016. aasta märtsist on ta täitnud majandusteaduse doktoriõppe programmijuhi vastutusrikast rolli.

Tema peamised uurimisvaldkonnad on olnud siirdeprotsesside modelleerimine, gravitatsioonimudelid majanduses, tööturg ja sotsiaalkaitse, regionaalne majandusareng ning ruumiökonomeetria. Ta on mitmete nii Eesti-siseste kui ka rahvusvaheliste uurimisprojektide teaduskonda tooja. Tiiu on otsiva vaimuga ja ta on alati rõhutanud vajadust

FOTO: ANDRES TENNUS

uute teadussuundadega kaasa minna. Ta on viljakas publitseerija: tema sulest on ilmunud üle 200 kirjutise ja mitu õpikut. Pikaajalise eduka teadustegevuse eest anti talle 2009. aastal Eesti Vabariigi teaduspreemia.

Enam kui 40 aasta jooksul on Tiiu lugenud väga palju ainekursusi: algusaastatel matemaatilisi mudeleid ja meetodeid kaubanduses, hilisematel aegadel ökonomeetria, teadustöö metodoloogiat, majandusmatemaatikat jm. Ta on üliõpilaste seas kõrgelt hinnatud õppejõud ning majandusteaduskonna lõpetajad on ta mitmel korral valinud üheks lemmikõppejõuks. 2019. aastal tunnustasid bakalaureuseõppe lõpetajad oma tänuüritusel teda kõige entusiastlikuma õppejõu tiitliga.

Tiiu on silmapaistev juhendaja: lisaks suurele hulgale bakalaureuse- ja magistratöödele on tema juhendamisel kaitsnud üheksa doktoritööd. Seega on Tiiul olnud suur roll ka Eesti majandusteadlaste järelkasvu kindlustamisel, arvukalt tema endiseid juhendatavaid töötavad kas TÜ majandusteaduskonnas õppejõudude ja teaduritena või mujal majandusanalüütikutena.

Juhendajana on Tiiu väga toetav, inspireeriv ja motiveeriv ning suhtub üliõpilastesse kui kolleegidesse, jätkates nendega koostööd ühiseid teadusartikleid kirjutades. Tema juhendamissüüsi iseloomustab probleemiasetuste selgepiirilisus ning siht tegeleda aktuaalsete ja uudsete uurimisprobleemidega.

Ta on pühendunud teadustegevusele ning seejuures on tema teadushuvid ja tegemised laiahaardelised. Tänu oma rahvusvahelisele kogemusele, aga samuti valmidusele võtta ette arvukalt tööreise konverentsidele ja kohtumistele on tal lai silmaring ning ulatuslik suhtevõrgustik. Ta on olnud külalisprofessor ja -uurija mitmes välisülikoolis ning muu hulgas täiendanud end Praha Kõrgemas Majanduskoolis, Rootsi Statistika büroos, USA tööstatistika büroos jm. Tiiu osaleb aktiivselt rahvusvahelises erialaühingutes ja nõukogudes, samuti Eesti teadusorganisatsioonilises tegevuses.

Kolleegina on Tiiu avatud ja optimistliku meelega suhtleja, tema poole võib alati pöörduda. Ta on ikka valmis kolleegi ja üliõpilasi ära kuulama ning nende küsimustele või muredele lahendusi otsima. Ta on teotaheline ja säilitanud innukuse kõigis oma tegemistes.

Soovime juubilarile jätkuvat energiat, uusi saavutusi, tugevat tervist ja õnne veel paljudeks aastateks!

Kolleegid majandusteaduskonnast

KES KORRALDAB ÕPPETÖÖD?

Gas Tartu Ülikooli instituudis leidub vähemalt üks hea haldjas, kes nagu võluvael hoolitseb selle eest, et õppetöö kulgeks sujuvalt: et tunniplaanid saaksid õigeaks ajaks tehtud, üliõpilased ainetele registreeritud, ruumid ürituste jaoks broneeritud jne. Kuidas aga neid häid haldjaid ametlikult nimetada?

Kuna *õppetöö korraldamisest* annab teha lühema sõna *õppekorraldus*, on ametlikus keelepruugis levinud nii *õppekorraldusspetsialist* kui ka *õppekorralduse spetsialist*. Kuigi kokkukirjutus väljendab kenasti liigisuhet, võib pikkuspõhimõtte järgi kirjutada liiga pikaks ja seega raskepäraseks minevaid liitsõnu ka lahtu, mis on toonud populaarsust suupärasemale *õppekorralduse spetsialistile*. Nende kahega valikuvõimalused aga ei piirdu.

Lähtudes põhimõttest, et lühem on parem, pöörame pilgu sõna *korraldus* poole: kui kellegi tööülesanne on midagi korraldada, pole ta ei keegi muu kui korraldaja. Sel viisil on näiteks *suhtekorraldusspetsialistist* kujunenud *suhtekorraldaja* ja *reisikorraldusspetsialistist* *reisikorraldaja*. Ka *maakorraldaja* ja *ärikorraldaja* pole haruldused. Miks siis mitte öelda *õppekorraldusspetsialisti* asemel *õppekorraldaja*?

Sõna *õppekorraldaja* võib küll esialgu tunduda harjumatu, kuid küllap ajapikku muutub see oma-eks. Seda omaksvõttu soodustab ka teadmine, et õppekorraldaja jääb spetsialistiks isegi siis, kui tema ametinimetuses sõna *spetsialist* ei sisaldu. Sama kehtib muude korraldajate kohta. ●

ÕPPEKORRALDAJA

(ingl *academic affairs specialist*) on haridusasutuse, enamasti kõrgkooli töötaja, kes hoolitseb struktuuriüksuse õppetöö ladusa korralduse eest.

KEELENURKA TOIMETAB MILJON+ TÖÖRÜHM (RIINA REINSALU JA ANN SIIMAN). ILLUSTRATSIOON: PIXABAY.COM

Vaata ja täienda Vikipeedias artiklit «Õppekorraldaja». Kõigi mõistete loendi leiad aadressilt Vikipeedia:Tartu Ülikooli keelenurk.

VESTLUSÕHTU

7. oktoobril on ühiskonna- ja poliitika-teemaline vestlusõhtu sarjast «Ülikool teerajajana». Vestlema on kutsutud ülikooli tuntud vilistlased, kes tegutsevad eelkõige avalikus sektoris.

MÄLUMÄNG

11. oktoobril on kõik oodatud Eesti Üliõpilaste Seltsi võistkondlikule mälumängule «Rahvusülikool 100». Mängu käigus kooruvad vastustest välja põnevad faktid ülikooli ajaloost.

ESITLUS

21. oktoobril esitletakse raamatut «Rektor Jüri Kärner» ja avatakse professor Kärneri elektronmikroskoopia fotode näitus. Professor Jüri Kärner oli Tartu Ülikooli rektor.

7

9

11

16

21

KONVERENTS

9. oktoobril toimub konverents «Professor Johannes Tammeorg 100». Professor Johannes Tammeorg on olnud omamoodi aegade sild ja järjepidevuse kandja kahe ajastu farmaatsia vahel.

LOENG

16. oktoobril peab professor Kärt Summatavet avaliku loengu «Esivanemate hual – kahekõne kuu ja päikese rahvaga, kes vikerkaare taevast maha toob ja enda ümber ehteks mässib ...».

OKTOOBER 2019

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3